

SAVINOSA, JA ET CONEC!

ÍNDEX

1.INTRODUCCIÓ:	7
2.MATERIAL I MÈTODE	9
3.CRONOLOGIA HISTÒRICA DEL PREVENTORI.....	11
3.1.ABANS DE LA GUERRA CIVIL.....	11
3.1.1.L'EDIFICI DE LA SAVINOSA I EL SEU ENTORN	16
• TERRENYS.....	16
• EDIFICI.....	16
• INFERMERIA.....	16
• PAVELLÓ D'INGRÉS O "LAZARETO"	17
• PAVELLÓ CENTRAL.....	17
• COLÒNIES ESCOLARS O PREVENTORI	18
• MENJADORS	18
• DIPÒSIT DE CADÀVERS	18
• PORTERIA.....	19
3.1.2. ECOSISTEMA	19
3.1.3. FUNCIONS DEL PREVENTORI DE LA SAVINOSA:.....	19
3.2. DURANT LA GUERRA CIVIL	21

3.3.DESPRÈS DE LA GUERRA CIVIL (1939-1967)	21
3.3.1.COM VIVIA LA GENT AL PREVENTORI:.....	22
3.3.2.COM S'ENTRETENIA LA GENT AL PREVENTORI.....	23
3.3.3.REGLAMENT PER A L' INGRÉS EN EL PREVENTORI	25
3.3.4. INGRÉS A LES COLÒNIES	26
3.3.5.NORMES GENERALS.....	26
3.3.6.TRACTAMENT QUE ES FEIA A L'HOSPITAL	26
3.3.7.ORIGEN DELS MALALTS CONFINATS A TARRAGONA	27
3.4.TANCAMENT DEL PREVENTORI (1967-2011).....	28
3.4.1.SITUACIÓ ACTUAL DELS TERRENYS DE LA SAVINOSA	29
4.UNA ALTRA VISIÓ DE LA HISTÒRIA:	30
4.1. PRIMER TESTIMONI “ Sibila “	31
4.2. SEGON TESTIMONI: Ascensión Campos Cañada.....	34
4.4.QUART TESTIMONI “ el mestre “	43
4.5 CINQUÈ TESTIMONI “ la monja “	48
4.6. SISÈ TESTIMONI: Josep Ponce Galdón.....	51
4.7. SETÈ TESTIMONI “ el batalletes “	52
5.CONCLUSIONS	54
6.BIBLIOGRAFIA.....	56

7.WEB GRAFIA	57
8.ANNEX	57
8.1. QUÈ ÉS LA TUBERCULOSI ?.....	58
• CARACTERÍSTIQUES DE LA MALALTIA TUBERCULOSA.....	59
• RISC DE CONTAGI.....	61
• CAUSES DE LA MALALTIA.	63
• COM SÓN TRACTATS SOCIALMENT.....	64
• COM ES CURA LA TUBERCULOSI	65
• LA TUBERCULOSI ABANS DE LA GUERRA CIVIL	67
LA TUBERCULOSI DESPRÉS DE LA GUERRA CIVIL.....	69
• ACTUALITAT DE LA TUBERCULOSI A CATALUNYA I AL MÓN.	71
A CATALUNYA	71
AL MÓN	77
8.2.REFERÈNCIES EN PREMSA:	78
8.3 DOSSIER D' INVESTIGACIÓ	81
<i>ENQUESTA –QÜESTIONARI PER ALS TESTIMONIS:</i>	81
PETICIÓ FETA A LA DIPUTACIÓ DE TARRAGONA.....	85
RESPOSTA DE LA DIPUTACIÓ DE TARRAGONA CARTA AL DIRECTOR	85
CARTA AL DIRECTOR	87

MAIL A RAC 1 “TOT ES POSSIBLE”	88
CONTACTE BLOG.....	89
8.4. ICONOGRAFIA DE LA SAVINOSA.....	90

Des de molt petit he sentit gran interès per “La Savinosa”, recordo passar-hi amb el tren i preguntar sempre que era aquell edifici. Amb els anys, la curiositat va anar augmentant fins a convertir-se en el meu Projecte de Recerca.

Durant quart d’ ESO vaig començar a treballar en aquest tema, llavors el meu treball es va dir: Savinosa, qui ets?, avui, un cop desenvolupat aquest treball, l’he anomenat: Savinosa, ja et conec!, tot i com ja veureu, queda molt per esbrinar.

En una primera part em centraré en el Preventori de tuberculosi de la Savinosa per tal de poder-los-hi donar una idea del que va ser en el seu moment i del que és en la actualitat. Destacar que d’aquest edifici i de la seva funció, que pressuposo va ser molt important per la ciutat de Tarragona en el seu moment, hi ha una gran manca d’ informació. Penso que es un tros d’ història de la nostra ciutat que cal esbrinar i donar a conèixer.

En una segona part d’aquest treball els parlaré de les experiències i vivències d’alguns testimonis que van estar allí, els seus records, anècdotes i comentaris personals, sempre salvaguardant la identitat dels qui així ho han demanat.

I per últim en l’annex d’aquest treball, documentaré gràficament aquest paratge de “La Savinosa”.

La idea d’aquest treball va néixer, com ja he dit, a partir del treball de recerca de quart d’ESO, i el desig d’esbrinar més coses relacionades amb la Savinosa. Aprofitant l’oportunitat de fer un altre treball a segon de batxillerat, he decidit d’aprofitar el treball inicial de 4 art. d’ ESO, i incorporar-hi més dades i informació obtingudes a partir de testimonis que hi van ser i contactes propis que m’han facilitat l’entrada i l’obtenció de més informació, aportant una visió més social o antropològica de l’estudi. Cal destacar la figura de la meva mare que en un inici va voler fer aquest treball, però per diverses qüestions no va poder dur a terme i, per això, he decidit agafar el seu testimoni inicial i començar i acabar aquest treball.

A mesura que he anat treballant aquest projecte, m'ha sorprès el poc coneixement que tenen els ciutadans de Tarragona d' aquest organisme, que en el seu temps, va ser conegut arreu d'Espanya i d'Europa.

Sabent la seva història, més costa d' entendre el seu estat actual de conservació, o millor encara, el seu grau d' abandó. Avui tothom sent parlar de: que fer amb la Savinosa ? però com podem parlar de que fer-ne si no sabem d' on venim?

Dit això us faig a mans el meu recull esperant i desitjant que sigui del vostre gust o que com a mínim us sembli tant interessant i curós com ha sigut per mi fer-lo.

1.INTRODUCCIÓ:

Per poder situar-nos en el context històric del treball i poder així entendre'l, cal que ens remuntem als anys en que la tuberculosi era una malaltia molt contagiosa i que causava una alta mortalitat arreu del món. Donada la seva facilitat de contagi, tant a Espanya com a la resta d' Europa es van iniciar projectes de Salut Pública que es basaven en la construcció de preventoris per fer front a la malaltia, es a dir, s' aïllava als pacient contagiosos en llocs determinats per tractar de curar-los.

En concret a Espanya, abans de la Guerra Civil, la tuberculosi era una malaltia força letal, per aquest motiu, l'any 1904 es van iniciar moltes campanyes adreçades a millorar les condicions d'higiene i deixadesa en que vivia gran part de la població amb la finalitat de reduir el nombre de persones afectades, ja que això representa el germen d'aquesta malaltia. Aquestes campanyes van ser normalitzades gràcies a la “ ley de la protecció infantil ” i a la “ ley del Real Orden ”, aplicada el 17 de juny del 1904. En aquestes lleis es diu que “s'adjudiquen les subvencions per finançar activitats de prevenció de la infecció a entitats privades sense ànim de lucre”¹. Aquell va simbolitzar

¹ Aquest fragment entre cometes està tret de la Ley del Real Orden.

el tret de sortida, que va desembocar en el desenvolupament d'organitzacions especialitzades en la lluita contra la mortalitat i la tuberculosi a Espanya.

En les campanyes antituberculoses es va insistir molt respecte al perill que representava aquesta malaltia, ja que aquesta era i és encara ara, d'un contagi bastant elevat ja que es pot transmetre per l'aire. Això va influir moltíssim en comptar amb una societat sana i per tant capacitada per treballar. L'execució d'aquestes dues lleis va provocar que a partir d'aquell moment es comencessin a fer congressos nacionals i internacionals, per tal d'aconseguir mecanismes de treball conjunts per eradicar aquesta malaltia, prevalent a tota Europa.

En aquests congressos es va deixar constància dels diferents recursos tècnics, humans i materials, que permetien corregir els factors socioeconòmics, que afectaven directament en la mortalitat de la tuberculosi. Finalment es va optar per responsabilitzar la persona malalta o els seus progenitors de la malaltia o, fins i tot, de la mort de la persona infectada. Amb això es pretenia responsabilitzar la gent de la malaltia, de la seva cura i d'evitar el màxim possible el contagi.

Aquestes campanyes van decidir començar a lluitar contra la tuberculosi des de la base, o sigui, les escoles. Posteriorment i seguint un rang d'edat, la campanya de prevenció es va estendre a les associacions femenines, a l'Església o a les organitzacions obreres. En les organitzacions esmentades anteriorment es va lluitar contra la incultura, l'analfabetisme, els mals costums, la brutícia, la misèria i la immoralitat tant individual com familiar.

Cal destacar que la tuberculosi va ser una malaltia molt prevalent a Espanya fins a mitjans del segle XX. Actualment, tot i que disposem d'un gran ventall terapèutic, segueix havent tuberculosi a moltes parts del món, fins i tot, als països més desenvolupats, el que hem pogut modificar es la seva mortalitat.

Amb les dades explotades, hem pogut arribar a la conclusió de què a Espanya la mortalitat general

era molt alta a primers del segle XX, la tuberculosi no era la malaltia més prevalent però si la que causava més número de morts. Malgrat la construcció de molts preventoris i sanatoris antituberculosos, la malaltia va seguir provocant la major part de les mort d'aquella època. La postguerra a Espanya, va deixar una població pobra, feble i que va passar fam, era per tant la població més vulnerable per aquesta malaltia.

Quan parlo de tuberculosi, faig solament referència tuberculosi pulmonar ja que es la causant del major numero de morts. En aquells anys primers del segle XX la TBC pulmonar provocava entre el (7 i 9% de les defuncions totals d'Espanya.

2.MATERIAL I MÈTODE

La meva principal font d'informació vol ser el recull de les vivències personals i records d'alguns supervivents del Preventori de la Savinosa. La principal dificultat a priori, es l' avançada edat de totes aquestes persones.

Per trobar aquests testimonis vaig disposar-me a difondre entre els meus coneguts a fi de que investiguessin al seu voltant. Així, vaig localitzar la senyora Ascensión, mentre estava signant els papers per la tutorització del treball, una altra professora es va interessar i va resultar que coneixia a una antiga mestra del Preventori.

Vaig dissenyar un qüestionari per recollir la informació i em vaig posar a buscar testimonis.

Va ser tan fàcil parlar amb aquesta senyora que per un moment em va semblar que seria bufar i fer ampolles, però, com m' equivocava, vaig connectar-me durant moltes hores a Internet, buscant foros o documentació, tot era inútil. La informació estava bloquejada i no trobava la manera d' avançar. Vaig localitzar un blog d'antics interns del Preventori, i li vaig fer arribar el meu qüestionari. Però malauradament la resposta es va demorar durant mesos.

Posteriorment, em vaig adreçar als mitjans de comunicació, en primer lloc, la radio. Vaig enviar

un e-mail a un programa de radio anomenat “Tot és possible” de l'emissora RAC , després de dos intents, el resultat va ser positiu, així passades dos setmanes vaig rebre un correu que hi havia algun supervivent del Preventori que estava disposat/da a parlar amb mi.

A continuació vaig recorre a la premsa escrita. Vaig enviar una carta al director del “ Diari de Tarragona “ en que demanava si em podien ajudar a fer una crida a la ciutat de Tarragona per tal de trobar algun testimoni. Aquesta carta va ser publicada al “ Diari de Tarragona “ el dia dinou de desembre del 2010. Els resultats han sigut força favorables, ja que a part de testimonis, altres persones m' han adreçat a fonts d'informació que no coneixia, com l'Arxiu de l'Hospital Santa Tecla. A més he pogut conèixer a un antic pacient del Preventori de la Savinosa.

Per mig d' Internet, he pogut parlar i citar-me amb els diferents testimonis, amb el senyor Josep Maria Comelles, catedràtic d'antropologia de la URV amb l'emissora de radio i el director del diari. Però sobretot Internet m'ha obert la porta a parlar amb el director d'un blog format per antics ingressats a la Savinosa, aquests testimonis m'han donat informació des d'un punt de vista molt diferent a la resta de testimonis amb qui he parlat i ha sigut una font d'informació diferent.

Un altre factor que ha influït molt en la possible realització del treball ha sigut la sort ja que durant els dos anys que he estat recollint la documentació, no havia aconseguir més que un testimoni, però en les últimes setmanes degut a aquests factors que els he esmentat anteriorment, ha sigut possible la aparició de nous testimonis sense els quals el treball no seria igual.

Aquest treball de recerca l'he començat on vaig acabar l'anterior, a la Diputació de Tarragona. Des d'aquí vaig arribar a l'Arxiu Històric d'aquesta mateixa institució, seguint per els diferents arxius que hi ha a Tarragona com ara el que hi ha a la Rambla Vella, el que està situat a l'Antic Ajuntament i finalment a l'hemeroteca que té la Caixa Tarragona.

Vaig intentar obtenir testimonis a partir de les Llars de Jubilats de Tarragona, les vaig visitar totes.

Però la màxima informació que es pot veure en el treball no està extreta d'aquests llocs que els hi he citat anteriorment sinó d'unes enquestes que vaig anar passant als diferents testimonis que he anat trobant durant aquests dos anys d'investigació i de les seves vivències.

He comptat també amb el suport de personatges tarragonins rellevants com el Doctor Xavier Allué i el Catedràtic Josep Maria Comelles. Ells m'han pogut aclarir els diferents processos pels que va passar el Preventori de la Savinosa des del seu inici fins al seu tancament.

3. CRONOLOGIA HISTÒRICA DEL PREVENTORI

3.1. ABANS DE LA GUERRA CIVIL.

El motiu de la construcció de preventoris per tota Espanya es deguda al gran nombre de casos de tuberculosi que hi havia en aquest país. Va ser tan letal arreu d'Espanya que va ser anomenada la “pesta blanca”² comparant-la així amb la pesta negra.

La facilitat de contagi de la tuberculosi, va provocar que les noves generacions de nens i nenes tard o d'hora acabaven infectats per la malaltia, per la proximitat d'algun familiar malalt. Per aquesta raó, la gent portava als nens als preventoris per poder prevenir-los d'aquesta malaltia i alhora alimentar-los bé, ja que la situació del nostre país en aquell moment era de penúria i pobresa.

També en aquests preventoris es tractaven nens malalts portadors del Bacil de Koch, tenien doncs funcions de sanatoris.

La història dels sanatoris i preventoris tan marítims com de muntanya es va iniciar l'any 1791, amb la creació d'un sanatori a les costes de Margate, (Londres), per un metge anomenat Lettson, d'aquesta iniciativa van sorgir més de cinquanta preventoris a Anglaterra.

El 1889 es va construir el primer sanatori marítim a Necklenburg, (Alemanya) . A França i a Itàlia

² Aquesta informació la he extret de la entrevista que li vaig fer al Doctor Xavier Allué.

no se'n va construir cap fins al 1856 amb els de Berc, Hendaya, Arcachon, etc... Per importància a França destaca el preventori de Zuydcoole (Dunkerque) i els de Via Regió i Porto d'Hòstia a Itàlia.

El primer sanatori construït a Espanya va ser el de Xipiona a Cadis, l'any 1892 gràcies a la insistència del doctor Tolosa La Tour. Després es van inaugurar , La Oça (la Corunya) i Pedrosa (Santander), l'any 1910. I per finalitzar, la Diputació de Biscaia va construir el preventori de Garlis l'any 1919 i al 1923 es va posar en funcionament el sanatoris de Malva-rosa (Valencia).

La construcció del Preventori de Tarragona va ésser deguda al llegat deixat per a la Casa de la Beneficència de la Diputació de Tarragona del Sr Lluçia Schimid i Vilaradaga en el seu testament.

D'aquest gran mecenes, cal fer quatre ratlles de la seva biografia : Aquest senyor vivia al carrer de l'arc de Sant Llorenç número tres de Tarragona. Era el fill legítim i natural de Francisco i Irene. Va néixer a Salamanca i va ser comandant d'infanteria. Més endavant els explicaré la importància d'aquest personatge en la construcció del preventori de la Savinosa.

El 9 de Febrer de 1911, Lluçia va cridar a Mariano Guadalupe Albiñana Aràdes, il·lustre notari del col·legi de notaris del territori de Barcelona, per a la redacció del seu segon testament. En aquest es pot llegir:

- Encomana la seva ànima al Senyor i demana la purgació dels seus pecats i les seves males accions comeses al llarg de la seva vida.
- Demana que totes les seves deutes fossin rigorosament pagades i tancades.
- Nombra a Rafael Maneja y Casades, a Pedro Cerdà Socias Canónigo, Meliton Tristany Pujol i els fa responsables de la rigorosa i completa execució d'aquest testament.
- Fa referència a una sèrie de peticions a l'Església per tal de ser recordat en diverses misses. Com ara que cada any el dia de la seva mort es faci una missa en honor seu durant els primers deu anys de la seva mort.

- Ordena la partició de la casa de Tarragona (la que té al carrer de l'arc de Sant Antoni numero tres , que és on estava en el moment de la redacció del testament) en set parts iguals per tal de poder-la repartir entre els seus set cosins.
- Dóna mil pessetes a la comunitat de monges de les “ Hermanas Carmelitas Terciarias “ i en dóna mil més a la seva criada, ja que sempre el va ajudar i curar.
- Dóna mil cinc-centes pessetes als “ Padres Carmelitas “.
- Dóna mil pessetes a les “ Religiosas Oblatas “.
- Dóna dos mil cinc-centes pessetes als pobres de la ciutat de Tarragona. També demana que aquesta repartició sigui portada a terme per l'Ajuntament de Tarragona i que sigui aquest l'encarregat de una distribució igual per a tots.
- Anul·lació del seu anterior testament (el qual no he pogut trobar ni l'original ni cap copia). I, dóna la resta de la seva herència a la Casa de la Beneficència de la Diputació de Tarragona, la qual, més tard i gràcies als diners rebuts serà capaç de comprar les 5 finques que actualment formen la Savinosa i iniciarà el procés de construcció del preventori.

El senyor Lluçà Schimd va morir el dia 11 de Febrer del 1911, dos dies després de fer testament.

La Mancomunitat de Catalunya i el seu Servei de Beneficència van decidir crear un sanatori marítim antituberculós a Tarragona amb el llegat del Senyor Schimd.

La junta Provincial de Beneficència va ser l'encarregada de cercar els terrenys. Aquests terrenys van ser pagats amb les 70.000 pessetes deixades pel Sr. Schimd, el que serien avui 420 euros. Aquests terrenys agrupen cinc finques, que estan situades entre les platges de la Savinosa i de l'Arrabassada, sobre una punta de pedra, escarpada per la mar, que sobresurt de la platja i separa així totes dues platges.

La fusió d'aquests cinc terrenys es va dur a terme durant l'any 1920 deguda a la constant pressió de

la Diputació de Tarragona cap a la Mancomunitat de Catalunya, i no va parar d'insistir fins que el Govern català va donar permís per poder construir-hi un preventori per malalts de tuberculosi i malalties del tòrax. El nom de la Savinosa és degut al gran nombre de "savines" (arbre mediterrani) que hi ha en aquella zona. Ja en funcionament, per distreure als nens, una de les activitats que feien era la de plantar arbres i d'aquí el gran nombre d'arbres que hi ha en el preventori.

En una primera intervenció l'única part que es va poder realitzar va ser la fusió de les finques, però degut a la dissolució de la Mancomunitat, no es va poder autoritzar l'inici de la construcció del preventori.³ La Junta de Govern de la Casa de la Beneficència es va posar d'acord amb la Diputació per tirar endavant el projecte.

A part d'aturar la construcció de l'edifici per la falta de llicències degut a la desaparició de la Mancomunitat, posteriorment, la Junta i la Diputació Provincial van tenir que cedir els terrenys a l'Estat ja que les diferents propietats de les diputacions tenien que ser traspassades a la seva propietat, per decret públic. Per una part ens va beneficiar el fet que els terrenys del preventori passessin a formar part de l'Estat ja que hi va invertir bastant, destinant un pressupost extraordinari de 2.000.000 de pessetes per a la construcció d'un sanatori antituberculós a Catalunya; però per contrapartida, es va decretar l'aixecament del preventori amb sis anys de retard, no va ser fins el 2 de Desembre de 1926 en que el Sr. D. Severiano Martínez Anido, va decretar l'aixecament del preventori i encarregant el projecte a l'arquitecte Francesc Monravà i Soler.

Així com a dades rellevants que consten als documents notariais:

Segons un document de la Notaria de Tomás Caminal Casanovas amb numero de protocol nou-cents quaranta-sis i datat del 30 de Desembre de 1927, on consten les firmes de Maximiliano Solery Losada (gobernador civil de la província) i el senyor Manuel de Orovio i Romeu (president de la

³ Aquesta informació no consta en cap document ja que el que és pot observar que és va dur a terme la fusió de les finques però no és va autoritzar la construcció. Jo penso que és va demanar el permís però amb a la dissolució de la mancomunitat opino que es va perdre la petició.

diputació), Es pot llegir el traspàs i la cessió dels terrenys del preventori de la Savinosa per part de la Mancomunitat a la Diputació Comarcal a causa de la dissolució d'aquesta.

Abans del traspàs definitiu dels terrenys segons consta al document del 12 de Desembre del 1927 amb nº de registre dos mil nou-cents vuitanta-u, i que pertany a la notaria de José Maria Farré Morego, es fa el traspàs de la propietat a la Diputació, encara que no es definitiu fins al dia 30. Després d'aquesta cessió de les finques, es va començar la construcció del preventori tot i que es va demorar del 1923 al 1930 degut a la dictadura de Primo de Ribera. Aquest, al 1923 es va situar a Madrid des d'on va ordenar la dissolució de la Mancomunitat. I que va portar com a conseqüència, que tots els bens de l'administració passessin a l'Estat, inclosos els de les diputacions.

Aquest fet va provocar un cert retard en quant als permisos per la fusió de les cinc finques que componen els terrenys del Preventori.

El general Miguel Primo de Ribera , al veure la gran crisi sanitària, anomenada tuberculosi, que assetjava Espanya va decidir crear el "Patronato Antituberculoso de enfermedades del tórax", amb la qual pretenia aturar i disminuir els casos d'aquesta malaltia.

Finalment es va inaugurar l'any 1932. Segons he pogut llegir en els documents administratius, no hi va haver cap mena de problema en quant a material de construcció. En aquests documents hi consten totes les despeses que es feien en la construcció del preventori així com el pagament detallat de tots els operaris.

El preventori va funcionar com a tal des del 1932 fins al 1936. Durant aquest anys va acollir a nens que estiguessin en risc de contagi de tuberculosi, a causa que la Guerra Civil va provocar un augment de casos de tuberculosi a Espanya.

Sembla que es va triar Tarragona perquè hi domina el bon temps, el sol i una humitat considerablement alta i això és bo per a la cura de la tuberculosi i d'altres malalties escrofuloses.

L'altra qüestió per la que es va decidir construir aquest preventori a Tarragona va ser la seva localització geogràfica, molt a prop de la platja. Per poder curar la tuberculosi, entre d'altres malalties, es necessitava aigua per poder fer els tractaments de hidroteràpia, entre d'altres molts tractaments que es feien en els l' hospitals.

El Sanatori i Preventori antituberculós de la Savinosa va funcionar com a tal durant quasi 40 anys.

3.1.1.L'EDIFICI DE LA SAVINOSA I EL SEU ENTORN

En una primera part els parlaré de la Savinosa en quan als seus terrenys i de l'edifici, i finalment de l'ecosistema propi que contenia i algunes de les causes que han portat el seu estat actual de deteriorament tan de l'edifici com de la seva vegetació del entorn. En algun punt, els records dels testimonis no s'enquadren perfectament amb els plànols originals.

TERRENYS: Els terrenys de l'antic preventori contenien una superfície de setanta-set mil vuit-cents vint-i-un metres quadrats dels quals només se'n van edificar vuit mil tres-cents seixanta-vuit metres quadrats.

La seva posició geogràfica exacta és entre la platja de la Savinosa i la platja de l'Arrabassada, inclou també la platja dels Capellans, també anomenada cala Romana.

EDIFICI : Per tal de poder obtenir un major rendiment per part del complex, estava distribuït en diferents pavellons aïllats, això si sempre amb la corresponent separació de sexes.

Distribució del sanatori: 2 infermeries / 1 pavelló d'ingrés/ 1 pavelló central/ 4 colònies escolars/
Menjador/ Depòsit de cadàvers / Porteria

INFERMERIA: Segons m'ha explicat la Senyora Ascensión Campos Cañada, mestra del Preventori sobre un plànol, que sembla dibuixat per ella mateixa, es pot observar que el menjador estava situat al costat de l'edifici de l'administració, segons puc veure en el plànol exactament cap a la dreta i entre el camp de futbol i l'edifici de l'administració.

Cada infermeria estava dotada d'una magnífica terrassa, amb tres dormitoris y varies dependències complementaries, disposades totalment i convenientment als malalts.

Les habitacions estaven preparades per a que els malalts poguessin prendre el sol, ja que era la base per a la curació de malalties.

Cada infermeria disposava de 30 places per als malalts de règim normal i 16 places per als malalts de règim limitat. A part de les places esmentades per als malalts de règim normal i limitat, també disposaven d'un dormitori per a aïllats, i dos habitacions, de les quals una tenia dos llits mentre que la segona només en tenia un.

PAVELLÓ D'INGRÉS O "LAZARETO": consta de dos dormitoris amb quatre places cadascun, un menjador per a cada habitació i una secció de hidroteràpia. En aquest edifici devien estar durant alguns dies els malalts recentment ingressats en el preventori. A aquesta gent nova se li feia un rigorós control d'investigació per part del personal facultatiu, per tal de prevenir a tota la colònia de una epidèmia de malaltia en el centre.

El personal encarregat de la realització del control, era també els encarregats de redactar el diagnòstic del pacient i de senyalar el règim que li havia d'aplicar al malalt en la infermeria.

PAVELLÓ CENTRAL: La funció principal d'aquest edifici era que donar al preventori tots els serveis generals que aquest necessités.

A la planta baixa de l'edifici és on es van instal·lar els serveis d'alimentació, és a dir, la cuina, la sala de màquines, les sales de desinfecció, bugaderia, ropero, sales d'hidroteràpia, etc. I també contenia les sales de direcció i administració.

També hi havia instal·lats els serveis clínics com ara, el laboratori, les sales de radiografia, fotografia, els consultoris, la farmàcia, quiròfan, sala de cures i la sala d'assaig.

En la primera planta es podien trobar les sales per als recent operats, departaments pel metge de

guàrdia, capellà, etc. I també es podien veure les estances de la comunitat religiosa. I per acabar, en el segon pis és on estaven les estances destinades al servei i una infermeria amb dormitoris aïllats.

COLÒNIES ESCOLARS O PREVENTORI : Estaven distribuïdes en quatre pavellons aïllats.

La colònia escolar, només era habitada a l'estiu.

La vida dels interns i dels nois que venien a la Savinosa desenvolupava moltes activitats a la platja, a l'aire lliure i al camp.

Cada colònia escolar constava de quatre dormitoris, cadascun amb vint-i-cinc llits i disposats en dos ales, un local cobert per resguardar-se, una secció d'hidroteràpia i una infermeria

MENJADORS: En aquest pavelló es van establir alguns serveis comuns a tota la població, com per exemple: la capella i una estança on els nens podien gaudir de l'esbarjo en un lloc cobert.

Segons em van descriure, el menjador estava compost d'unes llargues fileres de taules on els nens menjaven.

DIPÒSIT DE CADÀVERS: Estava situat prop de l'entrada de l'establiment, en un petit pavelló fet precisament per a exercir aquesta funció.

El pavelló estava format per una sala d'autòpsies, un laboratori, una sala de vestuari i uns lavabos per als metges. Era molt petit, tenia una capacitat per a un màxim de tres o quatre cadàvers.

Però, la existència del dipòsit de cadàvers no la recorda la senyora Campos Cañada en cap moment, però si que em va parlar d'una sèrie d'instal·lacions que no consten en el llibre d'on he tret la informació: "Tarragona Benèfica", que he trobat a la Biblioteca Pública de Tarragona. He arribat a la conclusió de que durant els primers anys de funcionament, en que va fer la tasca d'hospital de sang, hi va haver aquest depòsit però amb els canvis d'utilitat del Preventori, aquesta àrea es va veure en desús i es va destinar a altres tasques, com ara la casa del conserge, o la casa dels guàrdies

de nit o algun tipus de edificació per al personal del preventori. Però tot això és una hipòtesi que malauradament no he pogut comprovar degut a la falta d'informació sobre el preventori.

PORTERIA: edifici aïllat de la resta de pavellons, situat prop de l'entrada i amb capacitat per a una família.

3.1.2. ECOSISTEMA

Encara ara l'espai que constitueix la Savinosa és un espai amb uns valors naturals molt especials al igual que els elements paisatgístics, ja que la zona de la Savinosa va aconseguir crear un ecosistema propi amb el seu paisatge corresponent adaptat ideal per la cura dels malalts internats en el seu preventori.

Aquest ecosistema estava compost per arbres com: Màquia litoral, margalló i murtra; exemplars de savina litoral que li donen nom al complex i petits fragments de vegetació de dunes.

Respecte a la fauna: es troben colònies de falcònid pàl·lid, merla blava i aus marines com baldrigues, calàbries, gavots, mascarells, xatrac,...

Actualment la Savinosa s'enfronta a diversos problemes que podrien arribar fins i tot a provocar-ne l'ensorrament de l'edifici, a causa del seu estat de conservació nul i d'abandonament, i la veritat, seria una llàstima perdre una part tan important de la nostra història de Tarragona.

3.1.3. FUNCIONS DEL PREVENTORI DE LA SAVINOSA:

Per trobar la finalitat del preventori cal que ens remuntem als seus inicis i a la seva construcció ja que en el moment en que es va construir, els casos de tuberculosi a Espanya eren molt elevats i esgarrifosos. Després s'hi va afegir el inici de la guerra civil i la postguerra, que van provocar que augmentés la fam a la península. I com que la tuberculosi és una malaltia molt comú entre la població que pateix gana, van augmentar fins a uns extrems molt elevats els casos. Degut a això es va ordenar la construcció de bastants nous preventoris arreu d'Espanya.

Per dir-ho d'alguna manera, aquest fet va ser la febre de la tuberculosi ja que es van autoritzar la construcció de més de 15 preventoris arreu d'Espanya per combatre aquesta malaltia, però la única cosa que calia fer per reduir el nombre de casos de tuberculosi era alimentar correctament a la gent.

Això ho dic perquè el que es feia en els preventoris a part de exercici i tractaments relacionats amb l'aigua, era alimentar correctament als nens i nenes. I això només cal veure-ho perquè quan la població va començar a sortir de la postguerra i per tant a poder alimentar-se correctament, els casos de tuberculosi van minvar i es van haver de tancar els preventoris ja que no podien complir la seva funció degut a que estaven buits.

Per tant es pot dir que el preventori de la Savinosa tenia les funcions de:

- Preventori: el fet de que fos un preventori i tingues tal funció ho he pogut verificar gràcies a un llibre de la Diputació de Tarragona i també ho he pogut verificar gràcies a la entrevista que li vaig fer a la ex professora Ascensión.
- Funció de sanatori, ja que segons el mateix llibre esmentat anteriorment va ser també un sanatori de tuberculosos però la professora que m'ha donat testimoni va recalcar molt el fet de que no va ser sanatori sinó sols preventori. Així, segons aquesta font, durant els darrers sis anys no va fer funcions de sanatori, coincidint amb el seu període d'activitat al centre.
- Una vegada el preventori va deixar de funcionar com a tal va quedar com a edifici de emergència en cas que es necessités evacuar a gent o bé com a hospital de campanya.
- L'última funció que va tenir aquest edifici tan peculiar va ser com a refugi per als pobres que vivien en les barraques de la vorera del Francolí; van ser portats al edifici de la Savinosa quan les inundacions del 1968.
- Segons he pogut saber per les enquestes fetes als testimonis, aquest edifici també tenia la funció d'orfenat o d'un lloc per cuidar-hi els nens pobres. Aquesta informació la detallaré més endavant, tot i que no l'he pogut contrastar enlloc.

3.2. DURANT LA GUERRA CIVIL

En arribar l'any 1936 va esclatar la Guerra Civil Espanyola, fet que va provocar el tancament del preventori de la Savinosa. Per tant, en un primer moment només va estar operatiu durant quatre anys, dels quals no n'he pogut trobar cap testimoni ni cap mena d'informació.

Durant els anys de la guerra civil, aquest edifici va ser utilitzat com a Hospital de sang del bàndol republicà. Encara ara, amb dificultat però, es poden veure dos bunkers situats, un al final de la platja de l'Arrabassada i l'altre al principi de la platja de la Savinosa, creats durant la Guerra Civil.

Segons m'ha explicat el Doctor Allué, un cop acabada la guerra aquest hospital va traslladar tots els malalts i ferits del bàndol republicà per matar-los.

3.3. DESPRÈS DE LA GUERRA CIVIL (1939-1967)

Al llarg de la seva vida, el Preventori va patir alguns canvis, respecte la seva utilització, per exemple durant la Guerra Civil Espanyola aquest preventori va ser habilitat per la Generalitat com a Hospital de Sang. L'any 1942 es va produir un intent de compra per part de la Diputació per transformar el Preventori en l'hospital provincial, però el projecte no va prosperar. D'aquesta manera l'hospital va quedar en desús des de l'any 1941⁴ fins l'any 1948, quan es va tornar a obrir però aquesta vegada per complir la funció per la qual va ésser construït (preventori). L'any 1971 la Diputació va demanar a l'Estat que, tal i com la Diputació li va tenir que entregar els terrenys de la Savinosa l'any 1927, ara l'Estat li tornés els terrenys a la Diputació mitjançant el Decret 884/71 del 15 d'Abril, on deia que “s'accepta la reversió per haver deixat de ser necessari pels serveis sanitaris que justifiquen la seva creació”⁵. Finalment la Diputació després de pagar 1.061.800 pessetes va aconseguir per fi recuperar els terrenys de la Savinosa. Aquests terrenys des d'aquell moment i fins ara, segueixen en mans de la Diputació.

⁴ Aquesta informació es “suposada” ja que no hi ha informació d'aquells temps degut a la guerra que es vivia en aquell moment.

⁵ Extret del Decret 884/71 del 15 d'Abril

3.3.1.COM VIVIA LA GENT AL PREVENTORI:

En aquest apartat, s'entrellacen les dades bibliogràfiques amb anècdotes o comentaris dels diferents testimonis. La gent que vivia en el preventori com bé he dit, no només hi treballaven sinó que hi dormien, hi menjaven i feien vida social.

El preventori de La Savinosa es pot comparar amb un poble petit. Dintre dels murs de la Savinosa tenien cuina, dormitoris, administració pròpia, camp de futbol (en aquest camp hi van venir diversos equips de Tarragona a jugar, a part, el preventori tenia dos equips de gent gran, l'equip de casats i el de solters), granja, guàrdia pròpia, metges, infermeres, sereno ...,

Les professores i cuidadores a part de fer les funcions que els hi tocaven, més d'una vegada feien la funció de mares, pel fet de que si els nens tenien malsons o per exemple quan els nens rebien cartes dels seus pares o familiars eren elles qui les hi llegien i qui ajudaven a escriure la resposta.

Una altra de les funcions extraoficials que em va comentar que feien la senyora Campos, era la funció de socorristes ja que em va estar comentant que més d'una vegada mentre estaven a la platja es van trobar amb la situació de un nen que s'havia ofegat jugant a l'aigua i era gràcies a les cuidadores i o professores, que els nois s'havien salvat.

Sovint, les professores feien de monitores de jocs, com anècdota: "Un dia les cuidadores d'un parell de grups i per tal que poguessin descansar els dos grups, els va agafar la professora com si fos una curadora més i se'ls va emportar cap al solàrium per fer manualitats. Però això ho van fer sense informar-ne al director. I quan a aquest li van arribar notícies, ja que les monges que vivien allà van anar a demanar-li explicacions de tal imprudència, de que la professora estava sola amb dos grups de nens, es va espantar ja que si a tres curadores ja els hi costava controlar a un grup de nens, era impossible que la senyora Ascensión fos capaç de encarregar-se de dos grups a la vegada. Però la gran sorpresa se la van endur les monges i el director al anar al solàrium. Ja que al mirar per les finestres van veure a una multitud de caps rapats (als nens que ingressaven en el preventori se'ls

tallava el cabell quasi al zero) atenent a la professora, sense fer cap mena d'enrenou. I es veu que quan va acabar aquella hora “ boja “ el director va anar immediatament a preguntar-li a la professora com s'ho havia fet. La senyora Ascensión només li va poder respondre que no sabia exactament que havia fet, però que tots els nens la obeïen cegament sense alterar-se el més mínim.”

Sorprèn una mica aquesta reacció dels nens i a mi em va seguir picant la curiositat, a base d' anar fent preguntes vaig poder arribar a la conclusió de que els nens no s'alteraven gens perquè se l'estimaven molt pel fet que els ajudava en la lectura i la escriptura de la resposta a les cartes que rebien i per altra era degut a que sabien que si ells es portaven correctament, ella també seria agradable amb ells, mentre que si es portaven malament, ella també podia tenir mal geni.

Una altra de les anècdotes que em va explicar també aquesta senyora va ser les diverses experiències que va tenir amb les monges del preventori.

Sembla ser que el director del preventori va donar-li a la professora l'habitació que estava situada al costat de les estances de les monges i dels despatxos que tenien aquestes. Es veu que la professora tenia molta mà per poder-les parar els peus a les monges ja que aquestes segons m'ha explicat, sempre que podien intentaven ficar-se en assumptes que no els hi pertocaven, com ara, el comportament dels nens als passadissos i a la platja. Es queixaven de petites coses per tal que el personal del centre carregués amb la culpa i així elles poder tenir més importància.

Les anècdotes anteriors les he extret de l'entrevista que vaig poder fer a la senyora Ascensión Campos per tant des del punt de vista d'un treballador, en aquest cas professora, del preventori, però al llarg del treball, s'incorporen altres perspectives d'una mateixa realitat.

3.3.2.COM S'ENTRETENIA LA GENT AL PREVENTORI

Els nens que estaven i o vivien allà per tal de recuperar-se feien excursions molt freqüentment sobretot a la platja. Les dos platges on més hi anaven son les que hi ha a banda i banda del rocall on

esta situat l'edifici, o sigui la platja de l'Arrabassada i la platja de la Savinosa tot i que algunes vegades també van anar a la platja dels Capellans.

En aquestes excursions, que es feien diàriament, simplement consistia en anar a la platja a banyar-se i passar-s'ho bé i quan les cuidadores i o professores feien algun senyal o els cridaven, sortien de l'aigua i altre cop de tornada al Preventori. Aquestes excursions es feien a l'estiu i la primavera.

Unes altres sortides que es feien eren excursions a les muralles de Tarragona. Aquestes excursions es feien a l'hivern ja que com no podien anar a la platja, feien turisme.

Una altra de les maneres com passaven les estones els interns del preventori era fent manualitats, de tots tipus, de paper, de cartró, d'envasos, vaja aquelles manualitats que fas quan ets petit a base de els productes quotidians per tal de poder-los aprofitar i a més a més poder passar així l'estona. Aquestes activitats es portaven a terme durant tot l'any però sobretot a l'hivern per poder aprofitar així els dies de mal temps o el fred. Les manualitats que feien els nens eren exposades a final de curs per que tots els nens les poguessin veure.

També estudiaven en el preventori. Els nens que venien al preventori sabien que al sortir-ne tindrien exàmens o cursos on es tindrien que reenganxar.

Una activitat també molt comuna en el preventori eren els partits de futbol. Ja fos per part dels nens com per la gent adulta ja que tothom hi jugava allà. Diverses vegades els equips de la ciutat com ara el Nàstic de Tarragona havien anat a jugar al preventori en el camp reglamentari que aquest tenia dins del seu recinte. Però també els nens del preventori havien anat a jugar a la ciutat. Per dir això em baso en el testimoni del professor del nostre institut Josep Ponce Gabaldón, qui m'ha pogut confirmar que quan era jove va jugar diverses vegades contra els nois de la Savinosa al carrer, en partits no oficials per tant em dóna a deduir que els nois del preventori no anaven només a pegar un tomb per les muralles de la ciutat sinó que també feien algun passeig per la ciutat de Tarragona.

Però la activitat que va marcar més a la senyora Ascensión van ser les interpretacions teatrals que feien en el preventori. Més endavant els hi explicaré una anècdota que em va contar aquesta senyora i que em va agradar molt. Una de les obres preferides de la senyora Campos va ser la de Blancaneus i els set nans.

Abans us he explicat les activitats que feien els nens, però el personal del preventori també tenien les seves activitats pròpies com ara que a la nit, quan els nens ja dormien i les guardadores de nit eren als seus llocs, els professors i la resta de personal anaven a la platja a banyar-se i al xiringuito.

El preventori de la Savinosa tenia una doble funció, per una part a l'estiu feia la funció de casa de colònies amb grups escolars i durant la resta de l'any feia la funció de sanatori quant a infermeria.

3.3.3. REGLAMENT PER A L' INGRÉS EN EL PREVENTORI

L'ingrés a les infermeries es duia a terme a través de les Diputacions Provincials, els Ajuntaments i les Societats oficials i particulars. Qualsevol família de tota Espanya, i en qualsevol època de l'any, podia sol·licitar al director del Sanatori l'ingrés corresponent. Un dels requisits exigits als nens era que tinguessin més de dos anys i menys de setze. El llibre, font d'aquesta informació, aclareix que el preventori era tant per nois com per noies, però a la realitat, era de forma exclusiva per nois.

Altres condicions que calia complir era que estiguessin afectats per tuberculosi pulmonar i també ósteo-articulars, ganglionars i peritonals. Per altra banda, es negava l'ingrés de malalts de tuberculosi pulmonar oberta.

L'admissió del nens la determinava el director, depenent de les places vacants que hi havia i condicionat sempre al reconeixement del cap del Sanatori o facultatiu que se li designes.

L'estada a les infermeries per part dels nens era indefinida i sempre condicionada per les valoracions i indicacions del "jefe".

3.3.4. INGRÉS A LES COLÒNIES

De l'ingrés de malalts a les colònies se n'encarregaven les institucions esmentades anteriorment, inclòs les famílies, de forma particular, podien demanar-ne d'ingrés. Tot i això, per poder fer-ho tenien que redirigir-ho tot mitjançant la Direcció General de Sanitat.

Per poder entrar a les colònies havien de complir els requisits de ser majors de 6 anys i menors de 14, i en cas de patir la malaltia de la tuberculosi, que fos en fase no contagiosa.

En el cas que el nombre de places no fos suficient per poder atendre les sol·licituds de la gent, es posava en mans de la Direcció General el determinar mitjançant un sorteig, quina província tenia preferència per enviar-hi el nen al preventori.

Un cop admesos, la primera cosa que tenien que fer era entregar la cartilla sanitària al Director del Sanatori. Aquesta devia estar signada per un metge i informada per l'inspector provincial de Sanitat.

L'ingrés tenia una durada màxima de 3 mesos.

3.3.5. NORMES GENERALS

Les despeses de les diferents estades era el següent: 3, 50 pessetes, per nen ingressat a la infermeria.

3,00 pessetes per nen ingressat a les colònies.

Els pagaments es feien de forma mensual i per anticipat, directament o mitjançant gir fet al Director. Sota cap concepte passaven a plaça gratuïta aquells que ingressaven com a pensionistes.

3.3.6. TRACTAMENT QUE ES FEIA A L'HOSPITAL

Es feien diversos tractaments per a la cura de la tuberculosi. com poden ser :

- Hidroteràpia: “La Hidroteràpia és una disciplina que s'engloba dins de la fisioteràpia i es defineix com l'art i la ciència del tractament de malalties i lesions per mitjà de l'aigua. En

els seus múltiples i variades possibilitats (piscines, dolls, banys, bafs...) la hidroteràpia és una valuosa eina per al tractament de molts quadres patològics, com a traumatismes, reumatismes, digestius, respiratoris o neurològics. ⁶

- Banys en aigua: els quals consistien ni més ni menys que en una simple bany en aigua dolça.
- Banys en el mar: aquest banys es feien amb molta freqüència, quasi cada dia, els malalts anaven a la platja de la Savinosa o de l'Arrabassada i allí es banyaven.
- També se'ls hi feia un tractament amb vapor d'aigua.

A part dels tractaments esmentats anteriorment, se'n feien d' altres mèdics, alimentaris i depuratiu. La majoria de teràpies es feien d'una manera dinàmica perquè així la gent s'animés una mica. Aquestes activitats dinàmiques podien ser jugar a bàsquet, a futbol, a voleibol, però la activitat que més feien era la de banyar-se en l'aigua del mar.

3.3.7.ORIGEN DELS MALALTS CONFINATS A TARRAGONA

La majoria de places del preventori eren pels nens del centre d'Espanya, tenint en compte la manca de disposar de mar per aquests. El seu trasllat es feia amb tren i el viatge suposava mes o menys una durada de 2 dies d'anada i 2 de tornada.

Segons m'ha informat una professora del preventori, la durada del viatge era d'una setmana en anar i tornar. Es a dir, els acompanyants dels nens que anaven a Madrid s'hi estaven 3 dies i retornaven.

Aquests desplaçaments ho feien amb 2 vagons, prèviament reservats I que hi cabien aproximadament uns 100 nens/vagó. Els vagons eren tancats amb clau per part de les cuidadores per tal que cap persona pogués pujar-hi. A cada vagó hi anaven 4 cuidadores, un/a infermer/a, i el "cap d'expedició", encara que en alguna ocasió altres persones podien exercir aquesta responsabilitat .

Tot i això, una part del preventori també era ocupat per nens de Catalunya, concretament de les comarques mes interiors i llunyanes del mar.

⁶ Extret de la viquipèdia.

3.4.TANCAMENT DEL PREVENTORI (1967-2011)

Al 1966, el General Franco va ordenar el tancament del preventori, la fam començava a decreïxer, i per tant la tuberculosi anava desapareixent.

Al tancar-se el preventori, les edificacions del complex de la Savinosa es van destinar a refugi de gent en cas d'emergència o en cas que els hospitals es veiessin desbordats, encara que la segona circumstància no es va donar mai, mentre que la primera sí.

Segons un document datat del 2 de Setembre del 1967, amb número de registre de sortida tres mil tres-cents deu, es pot observar que degut a una clàusula que hi havia en el permís d'obres, l'Estat tenia dret a reclamar els terrenys de la Savinosa degut a que aquest edifici havia deixat de fer la seva funció de preventori, es a dir la seva funció primària.

Però no he pogut trobar cap mena de document o anotació en que la Diputació de Tarragona donés altre cop els terrenys a l'Estat, cosa que em fa pensar que el document es va perdre o que la diputació mai arribés a donar de nou els terrenys a l'Estat.

Però abans que l'Estat reclamés els terrenys i els edificis de la Savinosa, els edificis del preventori havien sigut utilitzats com a refugi per a nens i nenes de València, els quals van tenir que anar com a refugiats a aquells edificis degut a unes greus inundacions que hi van haver a la seva ciutat.

Més tard, cap al 1970 el preventori va ser utilitzat com a refugi per a la gent que vivia en barraques prop del riu Francolí, i que degut al desbordament del riu van perdre les seves " cases ". Més tard van ser re allotjades al barri de l'Esperança, el qual actualment està desaparegut.

Segons un document datat del 9 de desembre de l'any 1971 i amb número de sortida sis mil vuit-cents cinquanta-tres, la Diputació demanava permís per poder desocupar la Savinosa , ja que en aquell moment estava ocupada per les persones desallotjades de les barraques del Francolí.

I a part d'això es revaloritzava la Savinosa i s'explica que aquest complex ha deixat de fer la seva funció de preventori i proposa que s'utilitzin els edificis i els terrenys per motius d'emergència, encara que ja feia dos anys que s'utilitzaven amb aquesta finalitat. I en cas que l'Estat no acceptes això demanava que els terrenys fossin destinats al turisme autoritzant així a la Diputació a treure els terrenys a subhasta pública. Encara que això no s'ha produït mai.

Abans de la escriptura del document explicat anteriorment la Diputació de Tarragona va demanar la reversió de les finques de la Savinosa, però tampoc no es va portar mai a terme.

L'any 1971 la Diputació va demanar a l'Estat que, tal i com la Diputació li va tenir que entregar els terrenys de la Savinosa l'any 1927, ara l'Estat li tornés els terrenys a la Diputació. Mitjançant el Decret 884/71 del 15 d'Abril, "s'accepta la reversió per haver deixat de ser necessari pels serveis sanitaris que justifiquen la seva creació"⁷. Finalment la Diputació després de pagar 1.061.800 pessetes va aconseguir per fi recuperar els terrenys de la Savinosa. Aquests terrenys des d'aquell moment i fins ara, segueixen en mans de la Diputació.

L'any 1977 es va veure que l'edificació estava molt deteriorada i es va iniciar un projecte de demolició que degut a l'oposició d'alguns sectors de la ciutat no es va portar a terme.

Més tard, el 1985 es va convocar un concurs d'idees per tal de poder-li donar alguna utilitat als terrenys de la Savinosa. Però aquest concurs no va rebre el fallo del jurat.

Avui l'edifici encara segueix en peu, i és bastant complicat que s'ensorri per efecte de la mà de l'home encara que sembla que en qualsevol moment ho pugui fer la natura donat el seu estat d'abandonament i d'oblit total.

3.4.1.SITUACIÓ ACTUAL DELS TERRENYS DE LA SAVINOSA

Actualment els terrenys de la Savinosa pertanyen a la Diputació de Tarragona.

⁷ Extret del Decret 884/71 del 15 d'Abril

En la actualitat les edificacions que hi ha a l'interior dels terrenys es troben en un estat de total abandonament. Crec que es molt trist i preocupant que uns edificis, amb la seva història i vivències personals tan importants, estiguin perduts i deixats de la mà.

Això porta a preguntar-se el perquè no s'utilitzen actualment aquestes instal·lacions. Segons he pogut esbrinar, aquests terrenys estaven únicament destinats a ser utilitzats com a fins benèfics (hospitals, sanatoris, etc.). Es a dir, s'hauria de fer un canvi a la normativa actual (legal i/o urbanística) a fi de poder reutilitzar aquests terrenys com a "sol" destinat a serveis (complexos hotelers), docents (campus universitari), etc.

Una d'aquests peticions de reutilització va ser feta per part del director D. Pedro Saez Alonso⁸. A la seva mort, la seva vídua va assumir el càrrec i ella també, al morir, va deixar escrit al seu testament que, un cop tancat el preventori, els terrenys només fossin destinats a fins benèfics, tal i com va dir en el seu moment en Lluçia Scihmid, benefactor de la ciutat, i així consta en el seu testament.

4.UNA ALTRA VISIÓ DE LA HISTÒRIA:

A partir d' aquí, una altra visió d'aquesta Entitat: els records d'alguns dels seus protagonistes. Evidentment ni son representatius de tots els que hi van ser, ni les seves vivències son extrapolables, si més no, és una pinzellada de com va ser la seva vida dins de la Savinosa.

Vaig elaborar un qüestionari per remetre als personatges(veure annex) i a més he fet entrevistes directes amb ells recollint el seu anecdotari i les seves impressions d' una manera més personal. A continuació us en faig una mostra.

Cal destacar però que la majoria de noms que surten a les enquestes, son noms falsos, inventats per mi, ja que aquestes persones no han volgut que la seva identitat fos revelada en aquest treball i per

⁸ He estat indagant en busca d'algun tipus d'informació sobre aquest personatge però ha sigut impossible trobar-ne. La única cosa que en sé d'ell és que va ser director del preventori durant un temps però no en se res més.

tant els hi he reservat el dret d'intimitat a part de les respostes a les enquestes, que les tinc jo però per raons personals dels testimonis no adjuntaré en aquest treball.

4.1. PRIMER TESTIMONI “ Sibila “

Aquest home l' he pogut localitzar a un blog d'internet que acull a antics interns del Preventori. L'anomenaré: Sibila. Ell és el coordinador del blog. Li vaig fer arribar l' enquesta per que en fes difusió però després de mesos, sols ell es va animar a donar-me'n resposta. Puc entreveure un “pacte de silenci” entre els membres d' aquest blog. Sibila m'ha demanat mantenir el seu anonimat. Com veureu els seus relats son molt durs i tristos.

Aquest primer protagonista, Sibila, va estar intern en el preventori. Les respostes a la enquesta han sigut força bones ja que m'ha pogut explicar les coses vistes des del punt de un intern. Lamentablement les seves vivències no son gaire agradables. M'ha explicat que hi va estar dues vegades, la primera amb nou anys i la segona amb deu i en totes dues hi va estar durant un any.

Davant això, vaig pensar que aquest nen vivia en un entorn de risc de contagi i per això va reingressar. Però la meua teoria anterior queda desmuntada amb la seva resposta: desconeix el fet pel qual va entrar a ingressar al preventori, els seus pares no li donaven cap explicació però m'ha afirmat que ningú estava malalt. Això em fa pensar en altres funcions de la Institució, la seva resposta a la pregunta “*¿Porque ingresó en el preventorio? “ ha sigut “Lo desconozco, los padres no daban explicaciones. Pero nadie estaba enfermo, nadie. Se nos enviaba para estar “recogidos” de la calle y alimentados, cosa muy dificultosa en el Madrid de los años cincuenta, como en otros puntos del país.* “ em fa pensar que aquesta persona tenia mancances familiars o de recursos per viure i va ser recollit a La Savinosa. També m'ha explicat que va estar a la Savinosa després de estar en altres. Aquesta persona no ho va passar gens bé en el preventori, passava les seves hores lliures, que eren pràcticament totes, segut al terra amb el cap entre les cames sense fer re.

Sota el seu punt de vista un dia a La Savinosa, era aixecar-se a toc de xiulet, anar als lavabos, netejar-se i fer el llit. Llavors les cuidadores feien la inspecció de neteja i de llits. Si no estaven ben fets els castigaven i si s'havien fet pipi també els castigaven. Després anaven al menjador, tornaven al pavelló, sortien a la muntanya o a la platja. Segons ell, els permetien jugar algunes vegades, però majoritàriament els feien seure a terra i posar el cap entre les cames fins l'hora de dinar. Després anaven a dinar i des d'allí al pavelló a fer una migdiada obligatòria. Després els portaven a berenar i mes tard tenien l'hora de "paquetes" el que ho tenia. La lectura de contes, jugar als cromos fins l'hora de sopar. Sopaven, anaven al pavelló i dormien.

La relació amb el personal segons aquest testimoni era pràcticament nul·la, es limitava al grup de nois amb qui anava que era d'uns trenta i mes concretament amb els qui dormia a prop, però la relació que s'hi establia era molt limitada ja que quasi no podien parlar.

En quant a les excursions que va fer es limiten a les dues platges que rodegen el preventori, una vegada va anar a Tarragona ciutat per visitar el Pont del Diable i quan estaven a punt de tornar els portaven a alguna tenda per comprar regals i records per a la família. També recorda que en alguna ocasió als altres grups els havien portat al camp de futbol.

En quant al pavelló on va estar intern té algun record que li sembla real però que al comparar-ho amb els records de altra gent se n'adona que no son reals.

Segons m'ha anat explicant en la enquesta el tracte amb el personal no estava permès i per part de les cuidadores predomina el record d'haver rebut molt mal tracte, cops amb les pales de fusta als dits o ungles, amb el xiulet metàl·lic al cap, càstigs, insults, crits, ... però també diu que hi ha excepcions segons la gent a qui es pregunta per tant això em dóna a pensar que el fet de tenir una bona estància o ser un infern depenia de les cuidadores que et tocaven.

En quant a celebracions en el preventori he pogut saber que algues vegades, molt escasses, els hi projectaven una pel·lícula, o els hi feien alguna missa,... però eren de forma espaciada.

En quant a anècdotes que m'ha pogut explicar:

La primera es curiosa, ja que m'ha explicat que els nens del pavelló els hi posaven noms als trens segons el soroll que feien les locomotores que en aquell temps encara funcionaven amb carbó, ja que la via del tren passava justament pel costat del pavelló on dormien.

M'ha relatat el fet que l'aigua de l'aixeta era salada i per tant l'única aigua que podien consumir era l'aigua que els hi donaven les cuidadores que segons el testimoni era escassa, d'uns dos gots al dia. A alguns nois es veu que els hi va costar alguna que d'altra vomitada creure's que l'aigua de l'aixeta no era potable.

I la última anècdota que he pogut saber no m'ha sigut gens agradable de llegir ja que desmunta tota la idea que tenia fins ara en el preventori però tot hi això ho he d'explicar ja que és un punt de vista a tenir en compte en aquest treball. Aquest testimoni refereix que el menjar en el preventori era abundant però no era gens bo inclús pels nens que venien de passar autentica gana. També que s'obligava als nens a menjar a bones o a males però se'ls obligava a menjar tot el plat, i que corria el rumor que a les cuidadores se'ls donava una prima si aconseguien engreixar als nens que tenien, per aquesta causa van ser capaces de fer menjar el propi vòmit que havien tret els nens.

Com a informació afegida a més a més m'ha pogut explicar que té entès que la Savinosa formava part d'una xarxa de institucions similars repartides per tot l'Estat espanyol dirigits per un patronat nacional antituberculós que tenia com a logotip una creu de Lorena (que és una creu amb dos braços, i que es pot veure en cadascuna de les dues columnes situades al final de la platja de l'Arrabassada). Aquest testimoni remarca que durant la seva estància no hi havia cap noi malalt. No obstant, cal afegir que aquest home mai ha explicat les seves vivències a cap tipus de medi de comunicació per tal de no obrir un tema desagradable en un àmbit públic.

4.2. SEGON TESTIMONI: Ascensión Campos Cañada

Aquest testimoni em va arribar per mig d'una professora que per casualitat em va escoltar mentre parlava del meu treball amb una altra professora. Va resultar que coneixia a la Sra. Ascensión i m'hi va posar en contacte.

Tan aviat vaig contactar amb la Sra. Campos es va mostrar participativa i amb moltes ganes d'explicar i documentar les seves vivències. Vaig quedar amb ella una tarda i les hores es van fer molt curtes. La Sra. Ascensión es una mestra de més de 80 anys, de cara afable i alegre, amb el cap molt clar, amable i eixerida, plena d'il·lusió... en vaig treure molta informació, que ara resumeixo

Nascuda a Jaen, l'Ascensión va ser una de les dos professores que treballaven al preventori. Aquesta dona, soltera i professora de vocació i que treballava a un col·legi de Jaen, les casualitats de la vida van fer que Dña. Irene Rojí, vídua del general Martínez Anido, i inspectora de professió, anés a veure-la un dia per oferir-li la possibilitat de treballar al preventori durant 6 mesos de prova.

Decidida a fer-ho, la Sra. Ascensión se'n va anar cap a Tarragona. Van passar els 6 mesos de prova i aquell ambient li va agradar tant que s'hi va quedar mes temps. Finalment van ser-hi set anys, des de 1957 a 1964, dels que hi té uns grandíssims records, tots ells de bons i cap de dolent.

Ella ja tenia certa experiència en estades a preventoris, ja que abans havia estat treballant al de "Agua de Busot", situat a la província d'Alacant durant, tres anys.

Del seu relat us transcrit gairebé literalment: *"Existeix la errònia idea de que era un sanatori per a nens tuberculosos. Es ben cert que no era així, es a dir, era un preventori, que servia perquè els nens vinguessin a allunyar-se temporalment de malaltia i dels seus familiars que la patien."*

Cal dir que hi ha molta gent, de totes les, que encara creu que també podia ser un psiquiàtric o manicomí. Vist tot això, cal deixar ben paler que aquesta idea es totalment falsa i equivocada.

“La estructura del preventori estava composta per un pavelló central, el qual es podia divisar des de la llunyania per ser de major alçada que la resta d’edificacions del recinte. En total hi eren 5.”

He pogut comprovar que aquesta informació es errònia, a partir de fotografies de l’època, ja que en realitat eren més de 5. Suposo que els records de vegades contenen errors

“Els quatre edificis restants, situats darrera del central, formen un quadrat, separats entre sí per carrers que donen accés a un espai central. Aquests quatre pavellons estaven compostos per planta baixa i primera planta. Eren construïts en forma d’angle recte i cadascun dels seus braços estaven ocupats pels dormitoris del nens, distribuïts un total de 112 places, 56 a cada pis i 28 en cada ala.

Dos guardadores tenien la seva habitació al costat de la dels nens i per la nit, mentre descansaven elles, hi havia dos guardianes que vigilaven per qualsevol situació d’emergència. Aquestes guardianes es posaven a una taula al mateix angle per poder veure tots els llits alhora.”

“Aquests quatre pavellons estaven coronats per una “torreta”, que estava situada en l’angle on hi havia dues enormes terrasses. Cada una de las quatre torretes constava d’ habitació-dormitori, saleta d’estar i lavabo. Dos torretes estaven ocupades pel personal administratiu, una altra per els telefonistes i l’última era reservada per si rebien la visita d’ algú extern al preventori.”

Aquesta “reserva” d’habitació es deixava principalment per alts càrrecs de sanitat que anaven al preventori per estiuajar. En aquests casos, si venien amb els seus fills, aquests estaven amb els altres nens del preventori. Tot i això, rebien un tracte una mica diferent vers la seva alimentació i petits detalls, però feien les mateixes activitats, excursions i mantenien similars horaris.

“El pavelló central tenia tres pisos i el coronava una immensa Terrassa. El primer pis, entrant cap a l’esquerra, estava ocupat pel director del centre i la seva família (dona i 7 fills), pel metge especialista del cor i dels pulmons. A la part dreta estava la vivenda del capellà i a la seva entrada s’hi podia trobar el telèfon per a ús general i l’escala de pujada als pisos superiors.”

La senyora Asunción m'ha confirmat que tant els fills del director como els de l'administrador, convivia totalment amb la resta dels nens del preventori i amb el mateix tracte.

Cal remarcar que el preventori disposava d'una comunitat de monges residint dintre, i també hi disposaven d'una capella on cada diumenge es feia missa. Tots els nens tenien l'obligació d'anar-hi.

“El segon pis tenia ubicada, al fons a la dreta, la “Comunitat de Hermanas del Huerto” i fora d'aquesta comunitat hi havia l'estança meua. L'espai central estava ocupat per un lavabo, que l'utilitzava jo i les dos infermeres que estaven instal·lades a la part esquerra. M'hi van posar allí perquè, d'alguna manera havia sabut parar molt bé els peus a les monges. Normalment aquestes posaven cullerada en tots els assumptes, foren o no de la seva competència”

“El tercer pis estava hàbitat per 152 nens que completaven així les 600 places d'ocupació del preventori. Estaven en dos sales iguals que les del quatre pavellons descrits anteriorment.”

“A l'esquerra hi havia una habitació per les empleades de la nit, on hi vivien 12 persones. Una altra habitació era per les empleades de la bugaderia i penja-robes, i una altra per la cap de “guardadores” encarregada del correu. La Terrassa estava destinada a l'ús dels treballadors. “

Segons he pogut esbrinar, el personal de la bugaderia sempre acabava molt cansat degut a la feina tan pesada que feien durant tota la seva jornada laboral. Aquesta Informació me l'ha donat una treballadora que vol mantenir l'anonimat. Aquesta persona va demanar un trasllat del seu lloc de treball i per fi, ho va aconseguir; la van traslladar a la cuina.

“A la part del darrera del pavelló central, ocupant un desnivell equivalent a un altres pis, i subjecte per columnes de 3 metres d'alçada fins aconseguir el nivell del primer pis, contenia la ubicació de la bugaderia, el penja-robes per la confecció dels uniformes del personal, la cura de la planxa i el guardat de tota la roba del centre en general. Entre aquests dos serveis estava el “gong”, utilitzat

pel conserge per cridar als diferents actes diaris. Bordejant un lateral, es trobava la despensa i seguint el lateral de la platja de l'Arrabassada, els garatges.

El conserge també hi vivia dintre, la seva casa estava situada prop del lateral que dona a la platja.”“Al davant de la façana de l'edifici central i separats per la carretera d'entrada al preventori, hi havia dos edificacions. A l'esquerra estava la capella i solàrium i a la de la dreta les dos escoles, habitació de la segona professora, estances del personal de neteja i l arxiu.

L'habitació destinada a capella i solàrium tenia la peculiaritat que era una sola habitació, dividida per una porta corredissa per tal que els dies de missa i festes religioses, s'obria i tot es convertia en un sòl espai prou ample per donar cabuda a tothom”.

Sembla ser que la disponibilitat de l'espai no ocupat per la capella, principalment en dies no festius era per un solàrium. També s'utilitzava com a sala de reunions i fins i tot com a teatre, on es representaven diverses obres teatrals preparades i fetes pels mateixos nens del preventori.

Recorda que mol sovint les monges es posaven en temes que no eren pròpiament seus. Per exemple, sembla que un dia dos nois feien tard a classe i anaven corrent pels passadissos i just la “mare superiora” els va veure. Els va castigar posant-los cara la paret, braços en creu i amb uns quants llibres a cada mà. En aquell moment hi va passar una professora i al veure-ho li va dir a l'Asunción. Ella va sortir de seguida cap als nens castigats, els va fer aixecar el càstig i amb ells se'n va anar a discutir amb la mare superiora, dient-li que se havia excedit molt amb el càstig i la seva autoritat.

Cal afegir que un dels laterals de l'escola tenia vistes al mar, per tant, un gran privilegi i que per això els nens s'anaven tornant els millors llocs.

“El preventori també disposava d'un cuidat camp de futbol, que feia les delícies dels residents, tant nens com adults. Es feien competicions on hi participaven els mateixos treballadors, residents i

proveïdors externs. Fins i tot, es va arribar a formar dos equips: el dels “solteros” i el de los “casados”, tal i com ho demostren diverses fotografies que s’hi van fer”

El camp de futbol era gran, amb dimensions reglamentaries per fer-hi partits oficials i de gespa. Per aquest camp hi van passar en el seu moment molts dels equips de la ciutat de Tarragona i dels seus col·legis, ja que l’equip del preventori també participava en les competicions oficials.

Un d’aquests equips, evidentment, va ser el Nàstic, tal com es pot veure a la fotografia. (Annex)

“També es tenia un espai suficient per al servei de correus, on arribaven les cartes i paqueteria adreçats als nens pels seus familiars.”

La senyora Asunción era, mol sovint, qui escrivia les cartes que enviaven els nens, així com també era qui les llegia. Hi havia una gran quantitat de nens que vivien al preventori que eren analfabets.

Les cartes enviades al preventori eren rebudes a un apartat de correus de la ciutat de Tarragona i des d’allí, el xofer del preventori les recollia amb la seva furgoneta.

“L’oficina de l’administració estava composta per l’administrador, un auxiliar administratiu, una contable i una mecanògrafa. Aquí era on es gestionava totes les necessitats del preventori, en especial, la contractació de personal.

Quasi tothom entrava mitjançant oposicions (metges, mestres, administratius, infermeres, etc), excepte algunes persones que venien amb el seu nomenament des de Madrid, en concret pel Patronat Nacional Antituberculós i de les malalties del Tòrax. Aquest patronat pertanyia al Ministeri de la Governació. Cal dir que a part d’aquests temes de contractació, aquest departament també se n’encarregava de gestionar totes les despeses del preventori.”

La senyora Asunción m’ha ensenyat còpies dels documents d’ingrés i de les oposicions que va haver de fer. Tot i que quant es va presentar a les oposicions mai hagués pensat que treballaria allí.

Una amiga seva, que era inspectora li va apuntar aquesta possibilitat i ella sense pensar-ho dues vegades s'hi va anar. Va estar-hi tres mesos de prova i al final s'hi va quedar definitivament. Els documents esmentats anteriorment els tinc en possessió meva però per seguretat de la persona entrevistada no els faré constar en aquest treball a no ser que aquest tribunal em demani la verificació i les dades de la meva font.

“Cada membre dels diferents departaments sabien perfectament la seva feina. En cas de dubte o diferències de criteri, s'anava a veure al Director, però no recordo cap anomalia ni cosa negativa que calgués que ell hi tingués que posar-li les mans”.

“Un paper molt important dintre del preventori el tenien els Mestres. D'ells depenia l'educació del nens i que el fet d'estar-hi allí no els suposes cap retard escolar. Tan mateix també servia perquè l'estada al preventori fos mes suau, així com ajudava a que l'enyorança dels seus familiars no fos tan gran. Organitzaven excursions, jocs, treballs manuals que al final de la seva estada s'exposaven per tothom.”

Tots els nens, quan tornaven a casa seva, podien incorporar-se al ritme dels estudis sense cap problema. Aquestes classes també es donaven als nens que estaven al preventori en règim de colònies, sempre que aquests ho volguessin així.

“Les mestres també tenien la missió de dirigir a les guardadores en referència al tracte i guia dels nens, les orientaven respecte al seu comportament a la vegada que feien d'intermediaris en els problemes que anaven sorgint. Tan mateix, rebien elles mateixes classes.

Como cal suposar, les Mestres també feien altres feines fora de l'ensenyament. Acompanyaven als nens a la platja, o els portaven al solàrium”.

“Les guardadores s'encarregaven del servei del menjador, cada una amb el seu grup, que venien a ser sempre fixes. Quan tenien dia de descans laboral, que ho feien per pavellons, hi havia unes

guardadores suplents. A més, sempre hi havia per menjador dos monges per vigilar, i ordenar tot el repartiment del menjar i que la cuina complís amb una bona qualitat.

“La vigilància de l’exterior era feta per un conserge, ja que el centre al llarg del dia restava obert. Hi havia molta gent de Tarragona que passava pel mig del preventori per anar de la platja de l’Arrabassada a la de la Savinosa. El conserge estava vigilant de que aquestes persones no s’entinessin als departaments dels edificis o busquessin cap problema amb els nens de dintre.

Quant arribava la tarde-nit entrava de guàrdia el sereno i llavors el conserge es retirava a les seves estances amb la seva família”.

La casa del conserge estava situada més enllà del camp de futbol, junt a la casa dels guardes de nit, el personal masculí i la granja. Aquí hi havia un porc que era molt famós al preventori. Guanyava tots els concursos que es feien a Tarragona de porcs, que consistien en veure quin era el poc més i millor cuidat de tota la ciutat o comarca.

Parlant amb aquesta senyora sembla que el temps no passi.

Ella s’estranya que un lloc tan ben situat i que reuneix tantes qualitats (amplitud, clima, ubicació, etc.) es deixi perdre d’aquesta forma. Com a mínim fer un esforç per conservar els edificis i no caiguin més.

La senyora Asunción es un pou sense fons i quan comença a parlar de la Savinosa no para. Recorda infinitat d’anècdotes, però quasi totes ells positives.

“Encara ara, si mentalment torno la vista enrere, em veig al solàrium, al davant de 600 capets pelats i amb “flequillo”, atents als relats que podien distreure’ls els dies plujosos i que no podien sortir a passejar pels voltants”.

Normalment sembla que els nens sempre feien alguna cosa. Be estudiaven, feien treballs manuals, representacions teatrals. Aquestes representacions els servien tant com entreteniment com una eina de comunicació i unió entre tot el grup de gent que ho feia.

Totes aquestes experiències i vivències es porten tota la vida i en moments menys esperats surten a flor de pell. Em comenta la senyora Asunción que:

“Un dia passejava amb unes amigues pel carrer Larios “ de Madrid “ i ens vam parar a mirar un aparador. De dintre la tenda va sortir un home, d’uns cinquanta anys, i molt somrient em posar la mà al damunt l’espatlla i em va dir: “vull ara mateix donar-li una abraçada molt gran”. Totes ens vam quedar sorpreses davant aquesta mostra d’afecte, fora de tot lloc, situació, coneixença, etc. Passat el primer moment de sorpresa, vaig reaccionar i li vaig preguntar a què venia tot allò. “Senyor, crec que m’està confonent amb una altra persona, jo no el conec de res.” Però la meua sorpresa va créixer quan aquell senyor em va dir: “Senyoreta, però si soc Blancaneus”.Tots dos ens vam fondre en una forta abraçada i els nostre ulls ploraven de forma incontrolada.”

Aquell senyor era un nen del preventori, que va fer una obra de teatre i a ell li va tocar escenificar l’obra “Blancaneus i els set nans”. Ell actuava amb una perruca de llana rosa i li van fer trenetes per poder fer el paper de noia i això el va impactar molt.

Parlant d’aquesta obra, a la senyor Asunción li ve al cap una altra anècdota:

“Vaig demanar que per poder representar aquesta obra de teatre, es fes una sopa, tot això sense que els nens ho sabessin. En el moment de l’actuació, els nens es van quedar bocabadats al veure que dintre els plats de l’escenari hi havia sopa de veritat i allí es van posar en mig de l’obra a menja’ls-ho tot”.

4.3. TERCER TESTIMONI “ la cuinera “

Aquesta persona la vaig trobar a partir de la recepcionista de que hi ha a la llar de jubilats que hi ha just abans de començar el barri dels músics. Aquest testimoni no em va voler donar les seves dades personals ni em va deixar que li envies la enquesta de cap manera, em va dir que per telèfon no donava cap mena de dada, ni tan sols per correu electrònic. No obstant, sí que em va deixar fer-li algunes preguntes que us resumiré tot seguit. Va treballar durant tres anys en el preventori, durant aquests tres anys va treballar en dos llocs diferents. Quan va entrar en el preventori, va treballar a la bugaderia de la qual en té un mal record ja que em va dir que hi feia molt de fred i sempre tenien que carregar amb uns grans carros plens de roba humida i que pesaven molt a causa de la gran quantitat de gent que hi vivia.

A l'any següent va aconseguir que la destinessin a fer una altra feina a una altra zona, perquè tant de treballar a la bugaderia li havia produït forts dolors d'esquena. La seva proposta es va complir i la van destinar a la cuina. D'aquest segon lloc tampoc en té massa bons records ja que la feina era molta en aquell lloc, es tenia que aixecar sempre molt d'hora per poder preparar el menja per tota la gent del preventori. Als dos anys de treballar a la cuina va decidir marxar ja que veia que cap feina de les que es podien fer allà no era capaç de fer-la per la seva monotonia avorrida i perquè ja era una dona una mica gran per fer-ho. També em va dir que quan va entrar en el preventori ja era una mica gran però que ho va fer per provar la experiència tot i que com heu pogut llegir unes línies més cap a munt no li va agradar i va marxar de La Savinosa.

Segons em va respondre, el tracte que tenia amb els nens quan treballava a la bugaderia era nul i quan va treballar al menjador, era simplement de mirades ja que els nens tenien prohibit parlar amb el personal de menjador. Aquesta última informació concorda amb la del primer testimoni per tant em dóna a pensar que és cert que els nens tenien prohibit parlar amb el personal de menjador.

4.4.QUART TESTIMONI “ el mestre “

L' anomenaré: “El mestre”, va contactar amb mi en llegir la carta del Diari de Tarragona. Tampoc ell vol ser citat i vol mantenir l' anonimat. És un senyor molt amable de més de 70 anys amb grans vivències i interès per la història. Vam passar junts una agradable tarda a una cafeteria.

Aquesta persona no va conviure al Preventori però si molt prop de les seves instal·lacions. Ens dona doncs, una visió des de fora , però molt propera.

Segons va poder veure aquest home, al fer un treball al 1963, els nens sortien a passejar per Tarragona, sempre en fila de dos, amb els caps rapats (en aquella època semblava signe de nazisme). També va poder observar la entrada i sortida, quatre vegades al dia, de una furgoneta d'estil militar, la qual abastia d'aliments al preventori.

Gràcies als seus contactes amb altres nens durant la seva estada a la residència de la Salle-Tarragona, va poder saber que el menjar que hi havia allí era molt abundant, però de vegades inmenjable. Moltes vegades menjaven sèmola, sembla que “vomitiva”, amanida (de vegades hi havia cucs), llenties (s'hi trobaven de vegades pedres), carabassa bullida (molt pesada i desagradable de menjar) i molt sovint també els portaven formatge, provinent de la ONG “Càritas”, que normalment els hi enviava el menjar en llaunes des d'Amèrica.

Aquesta persona també m'ha pogut verificar que les cuidadores rebien una prima econòmica, sempre i quan aconseguissin engreixar als nens.

En quants als horaris, eren molt estrictes, principalment al pavelló número 9. Cal destacar-hi el fet que tenien tres hores de migdiada obligatòria, entre les dues i les cinc de la tarda, i que després tenien temps per anar fer les seves necessitats, ja que fora d'aquest horari no podien fer-les.

Respecte les dutxes, cal dir que es dutxaven dos o tres cops per setmana i ho feien d'una manera peculiar. Anaven passant per un passadís, on al sostre i costats hi havia penjades com unes “peres”

d' on sortia aigua a pressió, de vegades molt calenta i de vegades molt freda. Això feia que tinguessin unes ganes de sortir d' allí molt grans, però al travessar el passadís els esperava un inspector que els revisava de dalt a baix per comprovar si estaven prou nets. Si no era així, tornaven a passar pel passadís.

He pogut saber també que el camp de futbol que hi havia allí estava molt mal utilitzat ja que només es deixava jugar als nens quan venia alguna visita al preventori. La resta de dies, estava prohibit fer esport, per afavorir que els nens engreixessin i que al tornar a casa els pares veiessin lo “ben alimentats” que els tenia el “Sr. Franco”. Bàsicament se'ls obligava a menjar, ja fos a crits o a cops.

A més se'ls negava tota mena de jocs en que haguessin d'aixecar el cul de terra.

Es curiós que es van arribar a escapar alguns nens després de saltar un gran mur i un ferro filat aconseguien fugir d'allò que era un infern per ells, però aquesta llibertat no els hi durava massa, doncs un punt sortien, la Guardia Civil els començava a perseguir. Una vegada eren agafats, eren retornats al preventori on rebien un càstig molt dur que comportava una estança a la cel·la de càstigs on restaven aïllats completament del món de les persones en el soterrani d'algun dels edificis, ja que no m'ha pogut identificar-lo.

Respecte a les activitats que es feien al preventori en les estones lliures, m'ha dit que es projectaven dibuixos animats molt sovint, i de tant en tant, els hi projectaven pel·lícules d'esperit “nacional”.

D'aquest tema he pogut arribar a la conclusió de que als interns del pavelló número 9 només se'ls portava a veure aquestes últimes pel·lícules i no sempre hi anaven, ja que de vegades eren castigats.

Aquesta persona m'ha dit que el preventori disposava de 600 places, les quals des de l'any 1959 fins a 1974 no es van arribar a omplir mai.

Aquest personatge a qui anomeno “mestre”, va aprofundir en el funcionament del Preventori per elaborar el seu propi “treball de Recerca”, de les seves investigacions va aclarir-me:

Els nens ingressats al preventori tenien entre sis i dotze anys. Si bé eren nens sans i que no tenien la malaltia estaven en contacte amb familiars que la patien (aquests tenien dret a un lloc gratuït) o bé tenien una complexió física feble.

Al preventori rebien una bona alimentació (tot dintre de les possibilitats de l'època), respirar aire pur i prendre el sol, tot acompanyat de banys al mar. Els tractaments acostumaven a durar entre tres i sis mesos, i tot formava part de les mesures preses pel "Patronato Nacional Antituberculoso".

Segons aquesta persona, els nens eren de diversa procedència: Madrid, Logroño, Lleida, Girona i fins i tot de Tarragona. Com que tots els nens no hi podien entrar, donat el número limitat de places disponibles, es feia una petita selecció. No obstant, cal recordar que els nens del mòdul 9 eren inclosos pel "Tribunal Tutelar de Menores", ja que no tenien família.

En concret, hi apareix una notícia al 1949 al llavors "Diario Español", ara "Diari de Tarragona": "El Plan Nacional de Erradicación de la tuberculosis.

"Ha salido para la Savinosa la segunda expedición de niños para efectuar una cura de reposo. Ha salido la segunda expedición de cincuenta niños convivientes con enfermos tuberculosos para pasar tres meses de cura de reposo en el preventorio de la Savinosa de Tarragona. En el mismo autocar regresaron los niños de la primera expedición. Los padres a los que les interese enviar en la tercera expedición, que saldrá el 30 de septiembre, sus hijos varones, en edad comprendida entre los siete y los doce años, deben acudir al dispensario central del Patronato Nacional Antituberculoso".

Allí s'aplicava una especial disciplina. Hi havia una reclusió total:

- Estava prohibit utilitzar els sanitaris fora de unes determinades hores. Només s'hi podia anar un cop al dia, després de la migdiada. Si un nen no es podia aguantar i s'ho feia al damunt, el portaven nu a les dutxes per rentar-se. Els sanitaris eren una planxa al terra amb un forat.

- No es podia consumir mes d'un got i mig d'aigua al dia.
- L'exercici físic individual estava completament prohibit. Si es trobava cap nen jugant quan no ho podia fer, se'l castigava.
- Hi havia força menjar, però dolent. Els nens residents que venien de famílies una mica mes adinerades no s'ho podien menjar i eren obligats a fer-ho pels cuidadors.
- Era obligat anar amb el cap rapat al zero, principalment en els primers anys. Era com una mesura higiènica per evitar els polls, però s'hi podia treure una vesant de "demostració de molta disciplina".
- Dos cops a la setmana s'havia de dutxar, cosa que per molts dels nens era una novetat, ja que a les seves cases no n'hi havia. Les dutxes estaven en un túnel, des on sortia aigua a pressió des de diversos forats al sostre i als laterals. Els nens passaven corren pel passadís per finalitzar el més ràpid possible. Al final els esperava la cuidadora, que els revisava les orelles i el cos per si estaven ben nets. Si no era així, els obligava a tornar a passar pel túnel, amb una bona clatellada.
- Cada dia era obligat anar a missa a les vuit del matí.
- Totes les tardes es resava el rosari, tots plegats i seguts al terra. Un nen presidia l'enunciat de cada misteri i lletanies, amb la supervisió d'un capellà que procurava que tothom estès atent. Si algú no ho feia, rebia un petit càstig, una estirada d'orelles o del cabell o fins i tot, era obligat a estar una estona de genolls al terra, aguantant els riures de tots.
- Quan arribaven al preventori, se'ls obligava a deixar tot el menjar que portaven.
- La migdiada era d'unes tres hores aproximadament.
- Per dormir s'havia de fer mirant el costat esquerre i amb les mans pel damunt de les mantes. Les cuidadores vigilaven de que els nens ho fessin i els castigaven si no.

- Abans d'esmorzar, tothom formava a l'exterior dels pavellons i es cantava l'himne de la Falange "Cara al Sol". Qui no cantava era castigat amb crueltat.
- També era obligat escriure una carta als pares, cada quinze dies. Una monja o cuidadora dictava als nens, tots plegats a una gran sala, el que devien d'escriure. La carta era recollida per la monja que la llegia per comprovar-hi el seu contingut. Si el que hi havia escrit no era del gust de la monja, es trencava i s'obligava a tornar-la a escriure amb altres paraules. En aquests casos, els nens eren cruelment castigats (cops de sabata a les plantes dels peus, cops de tisora als nusos dels dits, està de genolls amb els braços en creu subjectant objectes pesants, quedar de peus davant del llit per la nit mentre els altres dormien. En concret, han aparegut noms d'algunes cuidadores especialment cruels amb els nens del pavelló 9 (Domi i Emilia). En canvi, d'altres com la Clara i la Bàrbara eren molt "humanes" i "carinyoses".
- A l'hora dels jocs, s'havia d'estar assegut i desplaçar-se amb "cuclillas".
- Degut als maltractaments que patien alguns nens, havia intents de fugida. Si això passava, la Guardia Civil els sortia a buscar i eren retornats al centre, on rebien un càstig, normalment "d'aïllament en una cel·la".
- Hi havia dos o tres cops a la setmana que els nens sortien totalment uniformats, en fila de dos cap a Tarragona (Rambla, balcó del mediterrani, passeig de Santa Clara, camp de futbol del Nàstic per veure algun partit, etc.).
- Finalment, cal afegir que recordo una publicació del "Diario Español" de l'any 1976, on sortia aquesta notícia: "El Preventorio de la Savinosa cierra sus puertas. El día primero de abril próximo se cerrará definitivamente el preventorio de la Savinosa, emplazado junto a la playa del mismo nombre en el litoral de nuestra ciudad. Las nuevas orientaciones en orden a la erradicación de la tuberculosis hacen inoperantes estas instalaciones, muy costosas de mantener

por otra parte, y de ahí la decisión del Patronato Nacional Antituberculoso en este sentido”.

Analitzant els reculls dels altres protagonistes, “el mestre” creu que Sibila, va estar ingressat al pavelló número 9 i això explica les experiències tan dolentes que va tenir en la seva estança.

El pavelló número 9 era molt peculiar i es caracteritzava pels càstigs que rebia la gent, estava destinat a nens que s’havien trobat al carrer, els quals podien portar risc de contagi i per aquesta qüestió se’ls internava al preventori.

4.5 CINQUÈ TESTIMONI “ la monja “

Gràcies al programa de ràdio “Tot es possible”, he pogut trobar el germà d’una antiga monja que va treballar en el preventori durant deu anys. Aquestes monges van estar en el preventori des del vint-i-nou de novembre de l’any 1948 fins al quinze o setze de febrer de 1959.

Al anar a Barcelona a fer la entrevista a aquesta senyora no sabia pas amb que em trobaria, però per sort per a mi i el meu treball, em vaig trobar amb una senyora de uns vuitanta anys, poqueta cosa, però molt carinyosa, molt afable, i que sobretot conservava una ment completament inalterada, se’n recordava de quin dia i a quina hora van entrar per primera vegada al preventori i quan van marxar.

Les monges pertanyien a la comunitat “Congregación de Hermanas Franciscanas de la Natividad de Nuestra Señora” i depenien d’una Mare General, que va ser qui va rebre l’ordre d’enviar set germanes monges al preventori. Aquestes van ser triades a dit per la mateixa Mare General i una d’aquestes “afortunades” va ser la germana en qui he parlat.

Van arribar el dia 29 de novembre de 1948 i s’hi van estar allí fins el 16 de febrer de 1959. Van marxar per fer noves fundacions, dos a la selva peruana i una altra a l’estat espanyol.

Després de la seva marxa en van venir unes altres de noves. El motiu es que degut al caire religiós del preventori i, en general de totes aquestes institucions a la resta de l’estat, no hi podia faltar la presència d’una comunitat religiosa dintre. El nom d’aquesta segona comunitat religiosa no l’he

pogut saber. No obstant, la germana m'ha dit que podia ser una comunitat italiana, ja que s'hagués pogut aprofitar del seu interès per establir-se a Espanya.

A l'inici es van enviar set germanes, però segons m'ha explicat, al final en van ser unes dotze.

La feina d'aquesta germana era de les mes complicades, ja que era l'encarregada de pesar els aliments que arribaven al preventori, revisar i corregir els albarans d'entrega dels aliments, portar al dia i ben comptabilitzat, el llibre del rebost, així com d'entregar el menjar a la cuina per preparar-lo.

En un començament, el seu lloc de treball estava just al costat de la cuina, en el rebost, però mes tard, degut a la manca d'espai al costat de la cuina, el rebost va ser traslladat a una de les sales de dutxes, ja que aquestes no funcionaven.

A part de la seva feina al rebost, també ajudava a la coral del preventori, amb classes de cant o ajudant a la persona que feia d'acompanyament musical

Els seus dies a la Savinosa eren de força rutina; s'aixecava d'hora per anar a la missa que feia el capellà destinat al preventori. Després havia d'anar a corre cuita al rebost per obrir-lo i tallar-ne el pa per l'esmorzar. Aquesta pa era acabat de portat pel forner. Quant una altra monja l'ha substituïa, ella se n'anava a esmorzar i després tornava al rebost per tal de poder repartir el menjar del dinar. Un cop acabava aquesta feina ja era hora d'anar una altra vegada a missa, després dinaven i tenia una petita estona per descansar.

Mes al tard tornava al rebost per portar el sopar a la cuina, després una altra vegada anar a missa, sopar i a dormir, fins l'endemà que tornava tot a ser igual. Tot era un treball mol rutinari.

La seva vivència i estada al preventori va ser, per ella, completament positiva. Va estar encantada d'estar-hi, li agradava moltíssim la ciutat de Tarragona, fins al punt que quan per la televisió sent nombrar, avui encara, el nom de la ciutat, sempre pregunta que han dit d'ella. Quan la sent nombrar, li surten tot un seguit de sentiments i emocions.

La seva relació amb els nens sempre era de broma; sempre mirava de dir-los coses que els fessin riure. No obstant, amb la resta del personal es tractaven com si fossin una gran família, tot i que entre els mateixos treballadors no s'hi podien parlar massa, degut a la distància entre els diferents llocs de treball. Tot i així, la relació era quasi bé familiar.

Durant la seva estada al preventori m'ha confirmat que hi havia aproximadament uns sis-cents nens, dels que uns cinc-cents eren de Madrid i la resta de Tarragona, Lleida i Logroño. Els nens eren de famílies pobres i necessitades econòmicament.

Per entrar-hi tenien preferència els nens que havien de conviure amb un familiar malalt de tuberculosi. Quasi bé tots els nens no patien la malaltia, però tenien força problemes de malnutrició.

L'estada al preventori era molt beneficiosa pels nens: amb l'ajuda del clima, l'alimentació, descans, jocs, excursions i una mica d'ambient festiu, s'aconseguia una millora de la seva salut. Venia a ser una espècie d'estada a unes colònies infantils, si bé aquestes eren només a l'estiu i al preventori s'hi podia estar tot l'any.

Em conta que un cop fet l'esmorzar, cada cuidadora sabia perfectament on tenia que portar als nens; uns grups sortien a passejar pels boscos del voltant, altres anaven a passar el matí a la platja (la Savinosa pràcticament era per a ells sols). A l'hivern, com que la platja de la Rabassada estava lliure s'hi anava allí per jugar i passejar.

De vegades, era la pròpia ciutat de Tarragona qui convidava a tres o quatre grups de nens a participar als actes festius de la ciutat. D'aquesta manera, per exemple, el "Gimnàstic" donava entrades gratuïtes tan pels nens com pels acompanyants; per Nadal, s'anava al teatre a veure la representació de "Els Pastorets".

També dintre del preventori s'hi feien activitats: jocs, futbol, teatre, cinema, gimnàstica, etc.

Hi havia una sola mestra i aquesta portava dos o tres grups de nens, per donar classes de repàs.

Hi estava uns quatre mesos per temporada, si bé de vegades hi va estar només tres mesos. En aquella època, el director era el Sr. D. Pedro Saiz i l'administrador D. José Benítez, que un cop jubilat va ser substituït pel Sr. José López Nebreda.

Segons aquesta persona, els edificis del preventori tenien la següent distribució: quatre grans pavellons-dormitori, amb els seus lavabos i dutxes, amb una cabuda aproximadament de cent vint nens per pavelló. Al pavelló central s'hi posaven la resta de nens.

Hi havien dos solàriums grans, amb una part coberta i una descoberta. A la part coberta, s'hi va habilitar un espai per fer-hi la capella, dedicada a la verge "Nuestra Señora del Pilar".

S'hi va fer també un camp de futbol. També una sala d'infermeria on s'hi disposava de "raigs X". Tres infermeres titulades cuidaven dels nens malalts, supervisats tots ells per un metge, qui vivia dintre del preventori en un pis al pavelló central. De vegades, fins i tot es quedava a dormir a la mateixa infermeria quan les malalties ho demanaven, com ara el cas de còlera dels anys cinquanta.

Front a la infermeria, a un altre pavelló molt gran, estava la cuina i un gran menjador. Al costat de les vies del tren hi vivia el Sr. Administrador i la seva família.

Baix, prop de la platja de la Savinosa, hi havia una granja de porcs, de raça molt gran i la seva matança era tot un espectacle: no podien amb ells, se'ls hi escapaven i els "matarifes" anaven corrent darrera ells per enxampar-los.

4.6. SISÈ TESTIMONI: Josep Ponce Galdón

Aquest professor em va ajudar per iniciar el treball a 4at d' ESO. A partir de la seva entrevista vaig poder conèixer el que us transcriu:

Va viure quan el preventori encara funcionava i gràcies a les seves vivències podem dir que els malalts que estaven a la savinosa sortien a jugar i pegar un tomb per la ciutat de Tarragona un cop a

la setmana encara que de vegades se'ls portava al cinema o a jugar a futbol encara que sempre era sota la supervisió d'uns monitors que s'encarregaven de ells així evitaven el contagi de mes gent

Cal destacar que segons els record d'en Josep tots els intern que hi havien gairebé pocs eren catalans i així es confirmen la teoria de que aquest preventori era el mes important d'Espanya ja que hi havia gent de tot el país.

En quant a record de alguna visita al preventori de la savinosa hi ha ben pocs, ell recorda que hi havia una gran diferencia i marginació dels malalts a la gent de Tarragona. Les imatges més recordades son la dels lavabos a lo tipus "mili" i la igualtat de tos els dormitoris.

La opinió de Ponce sobre el menjar es que ,era molt dur, era l'època del franquisme i el poc menjar que arribava era d'Amèrica.

4.7. SETÈ TESTIMONI “ el batalletes “

Aquest testimoni s' ha posat en contacte amb mi, just en el moment de tancar el treball. També va llegir la carta al diari i com gaire be tots els testimonis que tinc, no vol trencar l' anonimat. L' anomenaré: "el batalletes". Tots els contactes han sigut per e-mail. M' ha volgut comptar, com ell diu, les seves batalletes:

“Records del Preventori La Savinosa”.

En primer lloc, no podria concretar l'any exacte de la meva estada al Preventori. L'únic que recordo es que hi vaig anar amb el meu germà, dos anys mes gran que jo, i que ell era al límit d'edat permesa per anar-hi. Avui ell té 64 anys.

- Ens van reunir tots plegat a la Plaça Espanya, en un edifici prop de la vorera de la “Torre de Madrid” i des de allí, amb tren i des de l'estació del Nord, cap a Tarragona.

- Desconec quanta gen anava allí, però recordo que estava tot ple . Dormíem al terra del vagó i del passadís, per la qual cosa no podies ni anar als serveis.
- Els pavellons del Preventori tenien una escala central i dos sales laterals a cada un dels costat. Crec recordar que allí hi estaven les habitacions de les cuidadores, que tan podien ser monges com seglars.
- Hi havia dues files de llits, però no recordo si eren lliteres o llits baixos.
- Al fons de la sala estaven els banys i les dutxes.
- No sé precisar on estava ubicat el menjador, però les taules eren molt llargues i ens vigilaven estretament per a que ens ho mengéssim tot
- Com anècdota una mica barroera et comptaré que quan menjàvem carn i se'ns feia “bola”, l’ enganxàvem a sota la taula per que no la podíem empassar
- Dels menjars sols recordo que per la nit ens posaven una sopa que en lloc de fideus tenia boletes, suposo que de sèmola, espessa com un puré i que resultava difícil d’ empassar.
- Un cop al llit, ens feien llevar a mitjanit per anar als serveis, Aquest fet em va portar un càstig:

Al matí ens aixecaven les “senyoretetes” (¡Ahhh! La Caty –una mala leche inigualable-) i ens despullaven per passar revista i ens dutxàvem o rentàvem segons toqués el dia. Per la nit, ens llevaven les monges i vestits, passàvem als serveis. Que va passar una nit? Doncs que dormit com estava em van despertar, em vaig despullar i vaig anar cap al banyÒndia! m’ havia despullat davant d’ una monja!.....En resum, em van castigar a resar, ja no recordo què, en companyia d’ una monja durant tota una tarda.

- Recordo que ens portaven a la platja amb aquells banyadors de tirants que fan tanta gràcia al veure les pel·lícules de Chaplin, però que picaven molt. Les senyoretetes feien un cercle dins de l' aigua i no podíem travessar la línia, realment ens ho passàvem molt be, ens deixaven llibertat de moviments dins d' aquests límits “humans”
- També ens portaven d' excursió al camp i fins i tot recordo que a un festival comicotaurí.
- En tornar a casa, ens assabentàvem que els nostres pares ens havien enviat diversos paquets i que sols vam tenir constància d' alguns trossos de xocolata i unes poques “xuxeries” de l'època, sembla que requisaven els paquets i els “administraven” elles. Si be això pot semblar una mal acció, he de reconèixer , amb el temps, que d' aquesta manera tots teníem xocolata, d' altra manera uns en tindrien i altres no, això generaria diferències no desitjades.

Això es a grans trets el que recordo de la meva estada al Preventori i en definitiva, va ser bo, en aquella època, fa més o menys 56 anys, els de terra endins no podíem veure el mar i va ser una gran oportunitat.

Recordo tot això i quelcom més, però no modificaria el que ja he comentat, per que vaig tenir l' ocasió de recordar-ho en diverses ocasions al coincidir amb un company de treball que també va ser-hi uns anys després i.....¡Seguía la Caty dando caña!

5.CONCLUSIONS

En primer lloc els parlaré de les conclusions respecte de l'edifici. En un principi estava destinat en els seus inicis a ser un preventori per a tuberculosos de tota Espanya, amb l'esclat de la guerra civil es va transformar en un hospital de sang i al finalitzar aquesta guerra, va passar a ser un preventori de tuberculosi. Amb l'arribada de la decadència de la malaltia es va fer tancar el preventori com a tal i va passar a utilitzar-se com a edifici d'emergència (com per exemple les inundacions de les barraques del francolí). I per acabar, quan es va deixar d'utilitzar com a edifici d'emergència, és va deixar abandonat i en l'oblit.

Per altra banda els parlaré de les conclusions extretes de les enquestes i de les entrevistes. Com heu pogut observar, per part del personal que hi va estar treballant les vivències són bones i agradables en general, però quan llegim els testimonis de la gent que hi va estar interna, les vivències són molt desagradables fins al punt de no voler parlar del tema amb la finalitat de no recordar aquells moments viscuts sobretot pel que fa als interns del pavelló número 9. A part de no voler recordar aquells moments, he pogut saber que entre les persones del blog hi ha un pacte no escrit, de silenci respecte a parlar sobre les vivències a qualsevol mitjà de comunicació o treball que es volgués fer del tema per tal de no convertir-ho en un tema morbós.

En segon lloc els parlaré dels entrebancs que he tingut en quant a la cerca d'informació. D'aquest punt els en puc dir que només he trobat un llibre relacionat amb el preventori i que no coincideix amb algunes de les coses que m'han explicat sobre les estances de la Savinosa ja que algunes no han existit, no consten als plànols, d'altres estaven a un lloc destinat per una altra cosa. També els hi puc dir que respecte als documents, ha sigut habitual trobar-me un document d'un any i no trobar-me'n cap més fins 30 anys després, amb això vull dir que hi ha molts documents de la Savinosa que s'han anat perdent a mesura que ha anat passant els anys.

Per últim els parlaré del que sap la gent de la nostra ciutat. He pogut observar que quan a la gent li preguntes “ saps el que és la Savinosa ? “ la majoria de les respostes han sigut “ si, la platja que hi ha al costat de l'Arrabassada “ i quan els hi he preguntat “ i l'edifici de La Savinosa ? “ la resposta pràcticament sempre ha sigut “ quin edifici és aquest ? tot i que amb les últimes publicacions en premsa que s'han fet sobre aquest edifici, la gent ha començat a saber una mica més però moltes vegades amb idees equivocades, molta gent diu que va ser un psiquiàtric i molts altres tipus d'edificis relacionats amb el tema de bogeria o esquizofrènia. Ara tothom vol opinar respecte a que fer-ne d'aquest edifici, però sense conèixer que com està lligat a un bé públic, resulta difícil entendre que costa donar-li una sortida. Després d'haver llegit aquest treball espero que els hagi quedat clar el que va ser i el que no ha sigut mai.

6.BIBLIOGRAFIA

- Butlletí epidemiològic de Catalunya (volum XXVIII, novembre de 2007, número 11)
- Publicació “ Tarragona benèfica “, del Dr. Frco. Vives Recasens. 1929. Tallers Tipogràfics Suc. de Torres & Virgili.
- La documentació de la Savinosa i dels seus terrenys, que ens va deixar veure i fotocopiar la Diputació de Tarragona.
- Un treball publicat a la II jornada d’Història de la medicina de Reus i comarques veïnes anomenat “ Guia de fonts documentals per a la història de la medicina.
- Les notícies extretes de l’Hemeroteca, a partir del “ Diari de Tarragona “ durant aquells anys i alguns actuals.
- Un treball de la Universitat de Barcelona que està en la biblioteca de Medicina i el qual té per títol “ Entitats i institucions sanitàries de la ciutat de Tarragona (s. XIX - XX) “.

7.WEB GRAFIA

- <http://www.alicanteblog.es/2007/03/preventorio-de-torremanzanas.html>
- http://www.laverdad.es/murcia/prensa/20061222/comarcas/voces-ultratumba_20061222.html
- <http://asaberdondevamos.blogspot.com/2009/02/alcoy-preventorio-pico-el-aguila-1056m.html>
- <http://www.aytoquadarrama.com/desarrollo%20local/turismo/nuestro%20patrimonio/turismo%20cultural.htm>
- <http://www.scribd.com/doc/2663078/Tuberculosis-una-enfermetat-del-presente>
- <http://www.larioja.com>
- <http://www.viquipedia.com>
- <http://www.elmundo.es>
- <http://www.niaid.nih.gov>
- la pàgina web de la salut y administració sanitària de Navarra
- les imatges de l'interior de la Savinosa han estat extretes del bolc de un tal Eduard.
- Les imatges dels plànols de la Savinosa han estat fetes per nosaltres.

8.ANNEX

8.1. QUÈ ÉS LA TUBERCULOSI ?

- Característiques de la malaltia tuberculosa.
- Risc de contagi.
- Causes de la malaltia.
- Com són tractats socialment els malalts.
- Com es cura la tuberculosi ?
- Situació de la tuberculosi a Espanya.
- Abans de la Guerra Civil.
- Després de la Guerra Civil.
- Actualitat de la tuberculosi a Catalunya i al món.

8.2.Referències en premsa:

8.1. QUÈ ÉS LA TUBERCULOSI ?

• CARACTERÍSTIQUES DE LA MALALTIA TUBERCULOSA

La tuberculosi, també anomenada TBC, és una malaltia produïda pel *Mycobacterium tuberculosis* també anomenat bacil de Koch, en honor al seu descobridor R. Koch l'any 1882. Aquesta malaltia sol afectar als pulmons encara que pot afectar a qualsevol part del cos.

Antigament la tuberculosi era una malaltia mortal encara que actualment se li ha trobat cura. També cal destacar la facilitat en què es transmet ja que, totes les tuberculosis existents, es poden transmetre per l'aire.

Una vegada la bactèria s'ha introduït en els pulmons en un 95% de les persones, la bactèria crea una espècie de bossa, anomenada granuloma, on romanen a la espera de que les defenses de l'organisme es debilitin a causa de: l'estrès, el SIDA, càncer, etc. Llavors es quan les bactèries aprofiten per poder sortir de la bossa on eren i poder així sense cap problema atacar l'organisme. I en l'altre 5% de les persones la bactèria ataca directament a l'organisme.

La tuberculosi és una malaltia que pot afectar a qualsevol òrgan del nostre cos, fins i tot els ossos i articulacions, el sistema nerviós central, la pell ... en definitiva pot afectar a tot el cos. La més comuna de les tuberculosi és la TBC pulmonar.

D'entre tots els diferents símptomes que poden provocar cada una de les diferents tipus de tuberculosi hi ha uns símptomes comuns, els quals poden ser:

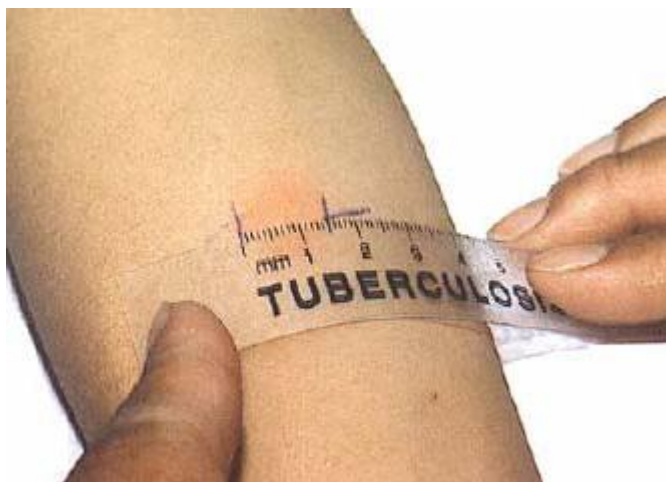
- Tos crònica.
- Expulsió de sang a través del fet de tossir.
- Febre constant d'uns 38°.
- Un cansament constant.
- Suors nocturnes.
- Pèrdua de la gana
- Una considerable pèrdua de pes.

Hi ha diversos mètodes per detectar la presència de tuberculosi en un ésser viu, entre aquests mètodes destaquen:

- A través d'una radiografia toràcica.
- Anàlisi de sang.
- La prova de la tuberculina, també anomenada prova del Mantoux, permet fer un diagnòstic de la infecció tuberculosa. Aquesta prova consisteix en injectar, entre la pell i l'epidèrmi de l'avantbraç, (aquesta injecció es de tipus intradèrmica⁹) una dissolució del mycobacterium tuberculosi. Passades de 48 a 72 hores, si l'individu està infectat pel bacteri de la tuberculosi, en el lloc on s'ha posat aquesta injecció es produeix un enduriment vermellós. La part bona d'aquesta prova és que aquesta reacció desapareix als pocs dies i no comporta cap perill per a la salut. Si produeix l'enduriment vol dir que dona positiu quant a contacte amb el bacteri de la tuberculosi, però això no significa que és pateixi la malaltia, simplement

⁹ Entre dues capes de pell.

ens indica que la persona conté el bacteri però aquest pot estar inactiu. En canvi si l'èsser no està infectat amb el bacteri de la TBC no es produeix cap tipus d'enduriment ni tampoc cap taca vermella.

- **RISC DE CONTAGI**

La tuberculosi, tan la pulmonar com els diversos tipus de tuberculosi existents, és molt infecciosa ja que es transmet a través de l'aire, però a la vegada es necessari que la persona que no esta infectada estigui prop de la persona infectada i durant un llarg espai de temps ja que sinó les probabilitats de que li persona que està sana, s'infecti disminueix molt notablement.

Quan un pacient infectat per tuberculosi pulmonar activa ¹⁰, o per qualsevol altre tipus de tuberculosi, estossega, esternuda, parla o escup, expulsa unes gotes d'aerosol, que tenen una mida que pot variar entre 0.5 i 5×10^{-1000000} mm de diàmetre. Un sol esternut por arribar a alliberar unes 40.000 gotes d'aquestes. Cada una d'aquestes gotes pot transmetre la malaltia tot i que seria en un baix percentatge.

Altres persones que poden tenir una gran risc de contagi són aquelles que :

¹⁰ La tuberculosi pulmonar activa és aquella que està activa que vol dir en definitiva, que està infectant el organisme.

- Viuen en zones on la tuberculosi es comuna.
- S'injecten algun tipus de droga amb xeringues ja utilitzades anteriorment.
- Viuen o treballen en llocs on hi ha moltíssim gent d'alt risc.
- La seva població té un sistema sanitari deficient o pobre.
- Són poblacions racials o de minories ètniques on el risc és molt elevat.
- Prenen algun tipus de medicament immunodepressor¹¹.
- Atenen a pacients afectats per la malaltia.

Hi ha tuberculosi que al principi no són contagioses, però a mesura que va augmentant el grau d'afectació en l'organisme, la malaltia adopta l'habilitat de contagiar-se, que en aquest cas es contagia per l'aire.

El risc que corre una persona de contagiar-se de tuberculosi a causa de l'aspiració de les gotes d'aerosol depèn:

- Del tipus de tuberculosi de la qual es contagia(pulmonar, òssia, muscular ...).
- Del grau de contagi en què es trobava la persona que ha expulsat les gotes d'aerosol.
- La duració de contacte amb el malalt.
- La quantitat de bacils que hi havia dispersos en l'aire.

Si una persona està passejant pel carrer és molt però que molt probable que aquesta no s'infecti de tuberculosi ja que una vegada les gotes d'aerosol han tocat el terra ja no es pot contagiar. De la mateixa manera, si una persona veu del mateix got en què ha begut un malalt de tuberculosi o menja amb el mateix cobert en què ha menjat un malalt de tuberculosi no pot existir cap tipus de contagi.

¹¹ Són medicaments que es prenen per evitar el rebuig d'un òrgan quan es fa un transplantament d'algun tipus.

La tuberculosi en si no és una malaltia molt contagiosa ja que es necessita una exposició constant, però es diu que es molt contagiosa a causa de que es transmet per un medi molt comú entre la gent ja que el medi de transport que utilitza és l'aire.

- **CAUSES DE LA MALALTIA.**

La pobresa que hi havia en alguns països menys desenvolupats van afavorir la infecció de la tuberculosi ja que apareix quan en un lloc hi regna la pobresa, una mala alimentació i una mala higiene.

S'ha comprovat que abans que la tuberculosi arribés a infectar als éssers humans ja es va desenvolupar en els éssers animals de tipus boví.

S'han fet estudis per datar l'origen de la tuberculosi. Aquest estudi que es va fer valorant l'edat d'ossos infectats per la tuberculosi. Els ossos que es van trobar són d'una mare i d'una criatura els quals van ser extrets del que va ser una aldea Neolítica la qual va quedar submergida prop de les costes de Haifa, fa uns 9000 anys. Encara que les restes més antigues daten d'uns, entre 15000 i 20000 anys.

També ens ha demostrat que la tuberculosi ha evolucionat des de l'inici d'aquesta malaltia fins a l'època actual, ja que antigament la tuberculosi quedava destruïda al aplicar-li un tractament a base d'antibiòtics i per contra actualment alguns bacteris de la tuberculosi s'han fet resistents als antibiòtics.

Pel que respecta a l'extensió de la malaltia, una altra causa que la provoca és que, de vegades, la gent infectada no sap que està infectada i per tant no para compte quant a esternudar, tossir o escopir pel carrer i per tant com hem dit anteriorment, com la TBC es transmet a través de l'aire és poden infectar moltes persones.

La TBC es pot prevenir i molts casos curar si es segueix una vida sana, quant a alimentació, i seguint una higiene acurada, també és important que la malaltia sigui identificada oportunament en els malalts per així evitar que el malalt pugui contagiar a qualsevol persona sana.

- **COM SÓN TRACTATS SOCIALMENT.**

Un malalt de tuberculosi era tractat amb discriminació. Des de l'antiguitat, un malalt de TBC era exclòs completament de la societat fins al punt d'exiliar una persona de la ciutat per tenir la malaltia i per contagiar a altres persones. Aïllaven a un malalt i l'abandonaven a la voluntat dels déus. Antigament es creia que les malalties eren càstigs dels déus i, per tant, la gent no es relacionava amb aquesta persona, ja que pensaven que si ho feien els déus els castigarien amb la mateixa malaltia. Tot això s'aplicava tant a les persones normals i corrents, tant als reis com als prínceps. Fossin de la categoria social que fossin eren tractats diferents. I si la malaltia afectava a tota la població, el que avui en diríem una epidèmia, es culpava al rei d'haver portat a tota la població en una direcció equivocada quant al camí de la religió i, per tant, es decidia l'opció fàcil, i en comptes d'exiliar tota la població el primer que es feia era exiliar al rei o matar-lo i una vegada fet això s'entregava al poble. Aquest era el mètode que seguien les persones a l'edat mitjana. Es creia que el rei era la representació de Déu sobre la terra.

En el cas dels egipcis, se seguia la mateixa dinàmica, encara que amb un petit canvi, que la representació dels déus sobre la terra era un faraó, i que en comptes d'exiliar la persona de la ciutat se l'exiliava al desert o se la llançava als cocodrils. La qual cosa produïa una infecció de la tuberculosi sobre els animals. Això, teòricament, comportaria la destrucció de l'ecosistema i, com a conseqüència, la mort de tota la població. Però per causes encara desconegudes per a nosaltres aquesta civilització es va poder salvar.

En el cas dels romans, els infectats per alguna malaltia, com pot ser en aquest cas la tuberculosi, eren apartats de la societat per evitar el contagi però en cap moment se'ls abandonava ja que quan aquesta persona moria la seva família l'enterrava, amb això vull dir que no se'n desdeien d'ell. Encara que es tendia a enterrar no gaire lluny per així no moure massa el cadàver i poder-se contagiar les persones que el transportaven.

Fins no fa massa temps la gent tractava amb discriminació els malalts de tuberculosi, ja que com hem citat anteriorment, la tuberculosi es transmet per l'aire i per tant la gent no s'acostava als malalts de TBC ja que pensaven que per molts mètodes de prevenció que s'utilitzessin si s'hi acostaven els hi transmetrien la malaltia.

Respecte a la Savinosa i els tarragonins, la població amb tuberculosi representava una amenaça, ja que quan els malalts del preventori de la Savinosa venien de visita a la ciutat de Tarragona creien que si s'hi apropaven es podrien contagiar, i per tant, la gent quan passava pels carrers i pels parcs, s'apartava i els marginava.

- **COM ES CURA LA TUBERCULOSI**

La tuberculosi es pot tractar de diverses maneres, la més utilitzada és l'aplicació d'antibiòtics. Aquests, maten els bacteris que la provoquen. Els dos antibiòtics més utilitzats són la rifampicina i la isoniazida.

En altres infeccions la persona es podria curar amb un curt període de tractament però en el cas de la tuberculosi és diferent ja que requereix períodes molt llargs de tractament. El tractament pot durar entre mig any i un any, per a poder eliminar completament els microbacteris del cos.

Depenent del tipus de tuberculosi s'utilitza un únic antibiòtic o diversos, amb la finalitat que els bacteris tuberculosos del cos no puguin desenvolupar una resistència als antibiòtics.

La TBC que és resistent a algun dels dos antibiòtic esmentats anteriorment, es defineix com la resistència dels dos medicament més letals contra la tuberculosi. Si el bacteri de la tuberculosi es fa resistent als dos antibiòtics anteriors, per contra automàticament també crea una immunitat a tres o més dels sis tipus de medicaments anomenats de “segona línia” ja que no són tan letals contra la tuberculosi.

Fa anys una altra manera de prevenir la tuberculosi a part de l'ús d'antibiòtics era amb vacunes. Un exemple de vacunes és la de Calmette-guerin, també anomenada BCG. Aquesta, es va dissenyar especialment per als infants. Va ser la primera vacuna que es va inventar per a la cura de la tuberculosi. Va ser descoberta per l'Institut Pasteur a França, entre l'any 1905 i el 1921. El nom de la vacuna BCG significa Bacilo Calmette Guerin, la van descobrir un metge anomenat León Charles Albert Calmette i una metgessa anomenada Verónica Guerin. Aquesta és una vacuna que s'aplica una única vegada en la vida, i per via intradèrmica. Aquesta vacuna era aplicada als recent nascuts menors de tres mesos, i si s'és major de 18 anys es requereix una prova de tuberculina cutània abans de l'aplicació d'aquesta vacuna. Aquesta vacuna només s'aplica a nens que estiguin en perfectes condicions de salut. Aquesta vacuna té diversos efectes secundaris com:

- Febre.
- Produeix una reacció local, en la qual el cos a les dues o quatre setmanes el cos s'envermelleix.

Després d'acordar-ho internacionalment es va decidir que el lloc on es tenia que aplicar la vacuna era al braç dret. La part del braç on s'ha injectat la vacuna no es pot cobrir, però el que sí que és podia era banyar-se.

Però la vacunació no es va portar a terme fins a finals de la segona guerra mundial.

La vacunació, dels infants, per la lluita contra la tuberculosi ja fa mol de temps que no es fa ja que es va demostrar que aquesta vacuna no era suficientment eficaç.

Actualment aquesta vacuna no es recorda en les escoles ja que ja fa alguns anys que als nens no se'ls vacuna amb aquesta injecció ja que s'ha demostrat que no és del tot eficaç.

El 1993 , l'Organització Mundial de la Salut (OMS) va declarar que la tuberculosi era una emergència sanitària global, i com a conseqüència la Stop TB Partnership va desenvolupar i activar una pla anomenat [Global Plan to Stop Tuberculosis](#) el qual aspirava a poder salvar la vida de 14 milions de persones entre els anys 2006 i el 2015. La finalitat d'aquest projecte és la creació d'una vacuna eficient per a la lluita contra la tuberculosi. Encara que actualment no s'ha trobat aquesta vacuna.

- **LA TUBERCULOSI ABANS DE LA GUERRA CIVIL**

Cal dir que la TBC abans de la Guerra Civil va ser una malaltia força letal, com a conseqüència d'això, l'any 1904 es van iniciar moltes campanyes amb la finalitat de reduir el nombre de persones que morien, a causa de la brutícia i la deixadesa. Aquestes campanyes van ser normalitzades gràcies a la “ ley de la protección infantil ” i a la “ ley del Real Orden ”, aplicada el 17 de juny del 1904. En aquestes lleis es diu que “s'adjudiquen les subvencions per finançar activitats de prevenció de la infecció a entitats privades sense ànim de lucre”¹² . Aquell va simbolitzar el tret de sortida, el qual va desembocar en el desenvolupament d'organitzacions especialitzades quant a la lluita contra la mortalitat i la tuberculosi a Espanya.

En les campanyes antituberculosos es va insistir molt quant al perill que representava aquesta malaltia, ja que aquesta era i és encara ara, d'un contagi bastant elevat ja que es pot transmetre per l'aire. Això va influir moltíssim quant a comptar amb una societat sana i per tant que està capacitada per treballar al camp o allí on calgui.

¹² Aquest fragment entre cometes està tret de la Ley del Real Orden.

L'execució d'aquestes dues lleis va provocar que a partir d'aquell moment es comencessin a fer congressos, tan nacionals com internacionals, en els quals es va aconseguir trobar diverses coincidències entre les campanyes de lluita contra la mortalitat infantil i les campanyes creades per a la lluita contra la tuberculosi.

En aquests congressos es va deixar constància dels diferents recursos tècnics, humans i materials, els quals eren disponibles per corregir els factors socioeconòmics, els quals afectaven majoritàriament la mortalitat de la TBC. Finalment es va optar per responsabilitzar la persona malalta o els seus progenitors de la malaltia o, fins i tot, de la mort de la persona infectada. Amb això es pretenia responsabilitzar la gent de la malaltia, de la seva cura i d'evitar el màxim possible el contagi.

Aquestes campanyes van decidir començar a lluitar contra la tuberculosi des de la base, o sigui, les escoles. Van seguir prevenint la tuberculosi però a un nivell més elevat quant a edat, ja que es van començar a implantar una sèrie de mesures de prevenció a les associacions femenines, a l'Església o a les organitzacions obreres. En les organitzacions esmentades anteriorment es va lluitar contra la incultura, els mals costums, la brutícia, la misèria i la immoralitat tant individual com familiar.

Cal destacar que la TBC va ser la malaltia que va produir més prevalença a Espanya fins a mitjans del segle XX. Tot i que ara per ara se sap com curar aquesta malaltia, segueix havent tuberculosi a moltes parts del món, fins i tot, als països més desenvolupats.

Gràcies a l'observació que hem fet, hem pogut arribar a la conclusió de què a Espanya la mortalitat era molt elevada no només a causa de la tuberculosi, però si era la malaltia que més gent matava. Creiem que és molt important que se sàpiga que malgrat la construcció de molts preventoris i sanatoris antituberculosos, la malaltia va seguir provocant la major part de les morts d'aquella època.

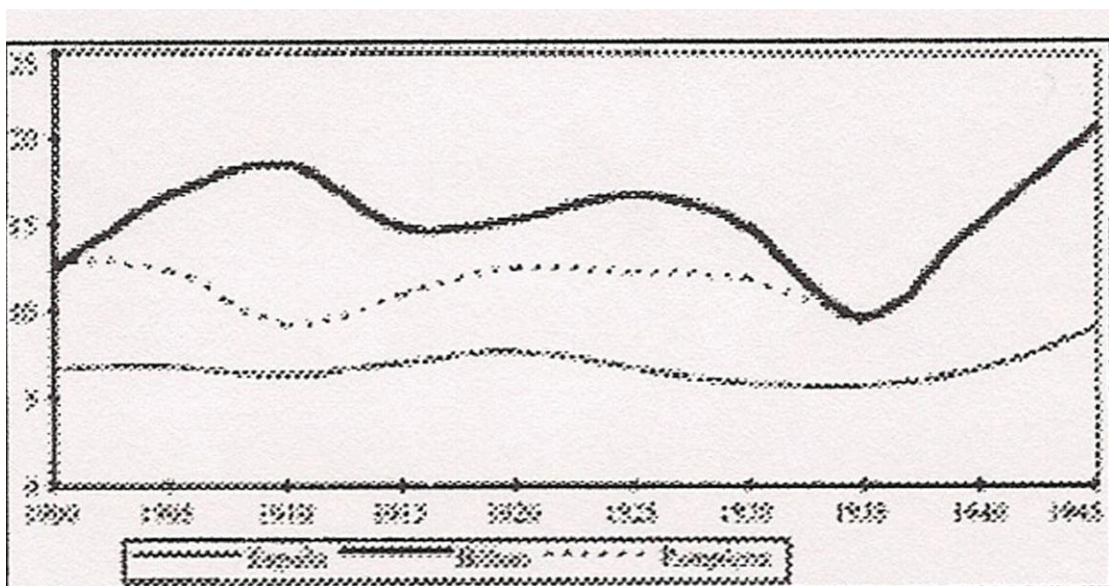
Després de la Guerra, o sigui durant la Postguerra, ja que hi havia molta pobresa i hi havia poc per a menjar llavors la gent estava dèbil i com a conseqüència era una població vulnerable a malalties com aquestes.

D'entre totes les tuberculosi existents la que ha provocat un nombre més elevat de morts ha estat la tuberculosi pulmonar. En aquells anys primers del segle XX la TBC pulmonar provocava entre 7% i un 9% de les defuncions totals d'Espanya, mentre que la resta de tuberculosi existents es movien entre el 2% i el 4% de les defuncions totals anuals.

A la taula que hi ha a continuació es poden veure la quantitat de defuncions provocades per la tuberculosi tant pulmonar com de tots els altres tipus de tuberculosi existents, que hi va haver a Espanya durant la primera meitat del segle XX .

Indexem la taula corresponent, tot i que la seva qualitat és deficient.

LA TUBERCULOSI DESPRÉS DE LA GUERRA CIVIL.

Durant la Guerra Civil Espanyol a la majoria dels preventoris

is van ser reformats per poder curar tots els ferits de la Guerra Civil els quals en la seva majoria una vegada se'ls va reformat no van tornar a funcionar com a preventoris.

Després de la Guerra Civil espanyola i el desastre social posterior, o sigui la postguerra, la tuberculosi va matar moltíssim gent fins i tot va arribar a arrasar famílies senceres, tant les pobres com les riques, i a conseqüència d'això el problema es va haver de prendre des de les més altes instàncies polítiques.

A partir del moment en que les instàncies polítiques van prendre carta en l'assumpte, el bacil de la tuberculosi va anar desapareixent de la societat, i com és normal, si el bacil va sent derrotat, la taxa de mortalitat produïda per la tuberculosi va disminuir considerablement. Sobretot cal destacar la Comunitat Valenciana la qual va reflexar un fort descens de les taxes a causa de l'aplicació de la quimioteràpia en el tractament contra la tuberculosi, encara que aquesta quimioteràpia no es va començar a utilitzar fins que es va disposar dels primers tractaments estandarditzats i eficaços.

Tot això va transcórrer al marge de notables millores socials i estant vigent el Programa Nacional de Lluita Contra la Tuberculosi que va ser creat pel Patronat Nacional Antituberculós, el qual disposava de cinc dispensaris i quatre sanatoris antituberculosos.

Entre els anys 60 i els anys 70, tot i que van seguir disminuint de forma progressiva les taxes d'incidència, aquests descensos no s'adaptaven a la realitat. Diem que no eren reals ja que les taxes d'incidència que van ser escrites no van ser considerades fiables, per l'OMS.

Cal destacar, que l'any 1982 es va incorporar la Insalud en l'EDO ¹³, el qual va suposar una evident millora en la notificació.

En aquesta dècada cal destacar l'inici d'un creixement progressiu en la incidència, ja que l'any 1986 es van tancar definitivament els dispensaris antituberculosos i les seves instal·lacions van ser dedicades a treballs administratius, ja que es va considerar que ja no es necessitaven els dispensaris ja que creien que la tuberculosi estava a punt de ser exterminada però no va ser així. Ja que com ja he dit anteriorment hi va haver un ascens de la incidència (nous casos d' infecció tuberculosa /any)

¹³ EDO: abreviatura de sistema de declaració de malalties obligatòries

A part de tot el que hem esmentat anteriorment, cal destacar la creació de la Llei de Bases del Patronat Nacional Antituberculós el qual va heretar el Reial Patronat Nacional Antituberculós.

En els anys 40 cal destacar que la mitjana d'incidències va augmentar a causa de la Guerra Civil, les pèssimes condicions sanitàries en què estava la societat. A més a més, cal destacar per sobre de tot la pèrdua del control sociosanitari per part de l'Estat el qual no va aconseguir mantenir l'ordre.

El 1942 es va implantar la "ley del Seguro Obligatorio de Enfermedad", el qual obligava la gent a vacunar-se de malalties com, precisament, la tuberculosi.

El que va ajudar molt notablement en l'eliminació de la tuberculosi va ser que l'any 1947 es va comercialitzar l'estreptomicina¹⁴.

I per acabar, en la dècada dels 70 es van crear i llançar moltíssimes campanyes, la més important va ser la campanya d'Eradicació de la Tuberculosi, la qual consistia en vacunar a tota la població. Al final la xifra de vacunats va ser de 10 milions de persones a Espanya.

- **ACTUALITAT DE LA TUBERCULOSI A CATALUNYA I AL MÓN.**

A CATALUNYA ¹⁵

Al Butlletí epidemiològic de Catalunya de 2007 ens parla que a l'any 2006 es van notificar 1539 casos de tuberculosi en residents a Catalunya. Corresponen a una taxa de notificació de 21,6 casos per cada 100.000 habitants. Durant l'any 2007 la taxa de notificació va disminuir en un 7,3% respecte de l'any anterior. El 93,6% d'aquells casos eren malalts nous no tractats mai amb fàrmacs antituberculosos per un temps superior a un mes, la qual cosa correspon a una taxa d'incidència de TBC de 20,2 casos nous per cada 100.000 habitants.

¹⁴ estreptomicina: medicament utilitzat per a la quimioteràpia, per poder curar la tuberculosi.

¹⁵ Aquesta informació ha estat sostreta del butlletí epidemiològic de Catalunya (volum XXVIII, del novembre del 2007, número 11)

El 62,1% dels casos eren homes i el 37,9% eren dones, essent les taxes de notificació de 26,9 i 16,3 casos per 100.000 habitants respectivament. L'edat mitja dels malalts havia estat de 41,6 anys i més de la meitat dels casos (56,7%) es trobava en persones de 15 a 44 anys d'edat. Els casos pediàtrics representaven el 7% del total, el 19,4% es trobava en persones de 45 a 64 anys i el 16,8% en persones de més de 65 anys.

La forma més freqüent de representació de la tuberculosi ha estat la pulmonar, observada en 72,4% dels casos, el que suposa una taxa de notificació de 15,6 casos per 100.000 habitants, mentre que la tuberculosi extrapulmonar exclusiva va ser la forma de representació en el 25,9% dels casos i correspon a una taxa de notificació de 5,6 casos per 100.000 habitants. Quasi la meitat dels casos de tuberculosi pulmonar (55,4%) han estat bacil·lífers (vol dir que son altament contagiosos), i la taxa de notificació de tuberculosi pulmonar bacil·lífera ha estat de 8,6 casos per cada 100.000 habitants, un 11,3% inferior a la de l'any 2006. Aquestes taxes són de les més altes entre els països de la Unió Europea.

A la taula 1 i la figura 1 es mostra l'evolució de les taxes de notificació de tuberculosi. Durant el període de 1990 – 2006, a partir de 1990, la taxa va augmentar considerablement fins arribar a taxes superiors a 50 casos per cada 100.000 habitants en els anys 1991 – 1992, coincidint amb l'epidèmia de la SIDA a Catalunya. Des de 1996 fins al 2004. Aquesta malaltia es molt immunodepressora, això fa que aquest pacients siguin molt sensibles als contagis d' altres malalties.

S'observa un descens regular que es pot atribuir a un menor impacte de la infecció pel VIH en la incidència de la tuberculosi, a causa de la millora dels tractaments introduïts l'any 1997 a part de l'existència d'un programa antituberculós. Aquesta tendència descendent observada des de 1996, es trenca per primera vegada amb l'augment de la taxa de notificació observat l'any 2005, assolint-se a l'any 2006 una taxa similar a l'observada l'any 2004.

Fenòmens recents com la immigració amb un gran volum de persones que han arribat al nostre país en poc temps, molts dels quals procedents de països en vies de desenvolupament, on la prevalença de la tuberculosi és alta, i viuen en condicions precàries, fa possible la transició de la malaltia i per tant un enlentiment progressiu del seu declini anual. Així, el diagnòstic de casos de tuberculosi en individus nascuts fora d'Espanya continua augmentant progressivament i, tal com mostra la figura 1, ha passat de ser el 6,1% del total de malalts incidents l'any 1996, a ser el 37,9% l'any 2006.

Incidència, prevalença i tasses de mortalitat de la tuberculosi, 2005 (estimacions)

	Incidència				Prevalença		Tasses de mortalitat	
	Totes las formes		Casos bacilífers					
Regió de l'OMS	número (milers) (% del total mundial)	por 100000 habitants	número (milers)	por 100000 habitants	número (milers)	por 100000 habitants	número (milers)	por 100000 habitants
Àfrica	2 529 (29)	343	1 088	147	3 773	511	544	74
Les	352 (4)	39	157	18	448	50	49	5.5

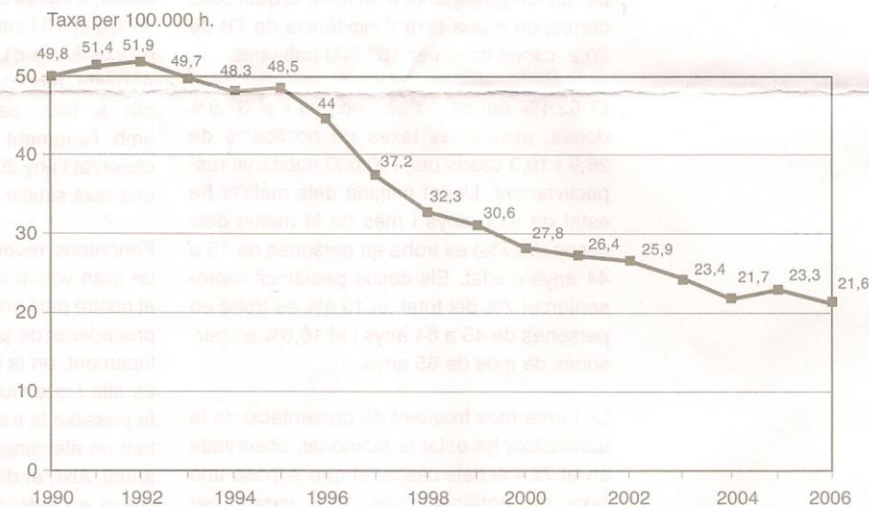
Amèriques								
Mediterrani Oriental	565 (5)	104	253	47	881	163	112	21
Europa	445 (5)	50	199	23	525	60	66	7.4
Àsia Sud- oriental	2 993 (34)	181	1 339	81	4 809	290	512	31
Pacífic Occidental	1 927 (22)	110	866	49	3 616	206	295	17
Mon	8 811 (100)	136	3 902	60	14 052	217	1 577	24

Taula 1
Incidència de la tuberculosi. Catalunya, 1990-2006

Any	Nombre de casos	Taxa crua (casos x 100.000 habitants)
1990	2.993	49,8
1991	3.114	51,4
1992	3.144	51,9
1993	3.011	49,7
1994	2.926	48,3
1995	2.942	48,5
1996	2.550	41,9
1997	2.231	36,4
1998	1.973	32,1
1999	1.884	30,5
2000	1.723	27,6
2001	1.676	26,4
2002	1.690	25,9
2003	1.572	23,4
2004	1.480	21,7
2005	1.630	23,3
2006	1.539	21,6

Font: Programa de Prevenció i Control de la Tuberculosi. Informe anual de 2006. DGSP. Departament de Salut.

Figura 1
Incidència de tuberculosi a Catalunya, 1990-2006

Font: Programa de Prevenció i Control de la Tuberculosi. Informe anual de 2006. DGSP. Departament de Salut.

En el conjunt de casos notificats l'any 2006, els factors de risc de malaltia tuberculosa més freqüents continuen essent el tabaquisme (33,7%), la precarietat social (21,2%), l'alcoholisme (16,4%) i la infecció pel VIH (6,6%). Un 42,2% dels casos no han presentat cap d'aquests factors de risc relacionats amb la tuberculosi (Taula 2).

A la Figura 3 s'exposa la tendència dels casos de tuberculosi associats amb l'alcoholisme,

l'ús de drogues per via parenteral, l'internament a la presó i la infecció pel VIH. La prevalença d'alcoholisme, l'ús de drogues per via parenteral i l'internament a la presó es mantenen estables. La tuberculosi associada a la infecció pel VIH ha augmentat discretament situant-se en el 6,6 % dels casos que iniciaren tractament l'any 2006.

El seguiment dels 1.631 casos de tuberculosi que iniciaren el tractament durant l'any

AL MÓN ¹⁶

Segons es publica al diari “El País” amb data 1 d’ abril de 2009, Els representants de 30 països es van reunir a Pekín per tractar una malaltia que mata cada any al món a 1,7 milions de persones.

En aquesta reunió, la fundació de Bill i Melinda Gates va acordar ajudar la Xina amb 33 milions de dòlars (25 milions d’euros) per lluitar contra la tuberculosi.

Al 2007 Xina va registrar 1,3 milions de nous casos de tuberculosi simple, 112.000 nous de tuberculosi multirresistent ¹⁷ i 200.000 morts, es va explicar.

A pesar de que un terç de la població mundial posseeix la bactèria, només un 5% i un 10% desenvolupa amb el temps la malaltia. Però al voltant de 1,7 milions de persones moren de tuberculosi al món cada any, segons l’OMS ¹⁸, que identifica l’ús inadequat dels fàrmacs i la mala gestió dels tractaments com a causes de la resistència als medicaments.

La directora general de l’OMS, Margaret Chan, també present a la conferència, va alertar de la necessitat urgent de fer front a la tuberculosi multirresistent, que amenaça amb acabar amb l’existència dels antibiòtics que combaten la bactèria.

La directora general de l’OMS ha instat als països presents a la reunió a que concedeixin una alta prioritat a l’epidèmia, ja que els programes nacionals no són suficients per fer front a aquesta amenaça. “ qualsevol errada en els esforços que s’estan fent ara, pot passar factura molt breument “, va advertir Chan, qui també va apuntar que el tractament de la tuberculosi multirresistent pot ser 200 vegades més car que el de la tuberculosi normal. “

Amb aquesta notícia hem volgut fer veure que la tuberculosi actualment segueix sent una malaltia que segueix matant moltíssim gent al món no només en els països esmentats anteriorment. I també

¹⁶ notícia publicada a la pàgina Web de “ el País ” data del 1 d’abril de 2009

¹⁷ Multirresistent: dit d’aquella tuberculosi que ha envolupat una resistència a alguns antibiòtics.

¹⁸ OMS: Organització Mundial de la Salut.

volem fer veure la importància que se li atribueix a la malaltia ja que les inversions com heu pogut veure són sumes força importants de diners.

8.2.REFERÈNCIES EN PREMSA:

Al llarg dels anys s' ha fet referència a la premsa local de molts articles, n' he fet una selecció:

- En el diari “La veu de Tarragona” datat del divendres 14 de setembre de l’any 1928, hi ha un article signat per Dc. Ribas i Ribas en el qual defensa la necessitat urgent d’un preventori de tuberculosi.
- En el diari “La veu de Tarragona” datat del diumenge 4 d’agost de l’any 1929, hi ha un article en que es parla de que el director general de sanitat, el Dr. Horcada, va a visitar la Savinosa i en demana la continuació de la construcció ja que fins aleshores només portaven construïts dos pavellons.
- En el diari “La veu de Tarragona” datat del dissabte 25 de novembre de l’any 1933, es pot observar una notícia en la que es parla d’una milloria en quant a la tuberculosi, degut al seu descens d’un 2% a un 0,9%.

- En el diari “Catalònia” datat del 15 de gener de l’any 1936, es publica una notícia en que la gent de Tarragona demana al Conseller de Sanitat, que el Sanatori Marítim de la Savinosa es passi a nomenar Sanatori Marítim de Tarragona.
- En el “ Diario Español “ datat del 10 de març de l’any 1977, i escrit per Pretrófilo (que en realitat és el senyor M. Mezquida, Lluís). En aquesta notícia es demana a la Diputació que els terrenys deurien ser recuperats per complir una finalitat de servei.
- En el “ Diario Español “ datat del 6 de juny de l’any 1980 i escrit per Pretrófilo, es pot llegir una queixa que fa respecte a que l’edifici del preventori segueix sense tenir cap funció tot i la gran necessitats d’infraestructures.
- En el “ Diario Español “ datat del 11 de novembre de l’any 1981 i escrit per Pretrófilo, es pot veure que el ballat de la finca s’havia acabat de posar i es preguntava si això era el primer pas per a la recuperació definitiva de l’edifici, tot i que com es pot veure en l’actualitat, no va ser així.
- En el “ Diario Español “ datat del 18 de juny de l’any 1983 i escrit per M. Mezquida, Lluís, es pot llegir que critica la demora de la reconstrucció del preventori.
- En el “ Diario Español “ datat del 15 de gener de l’any 1986 i escrit per Carlos Gosólbez, es pot llegir que es va fer un concurs de idees per a una possible reconstrucció en el preventori i que el projecte que més agradava era la construcció d’un centre cultural.
- En el “ Diario Español “ datat del 29 de març de l’any 1987 i escrit per Fermé Morera, escriu una crítica a l’estat del preventori dient que la Savinosa ha passat de ser un hospital a ser una ciutat fantasma

- En el diari “ Més Tarragona “ datat del 3 de gener del 2010, i escrit per E. Valcàrcel, es pot llegir una notícia en la pagina 6 en que l’Ajuntament demana a la Diputació de Tarragona que cuidi els terrenys de la Savinosa
- En el diari” el Diari de Tarragona “ datat del diumenge 19 de desembre del 2010, es va publicar una entrevista a l’alcalde de Tarragona en la pagina 11, en la que li pregunten que se’n farà del preventori. I en aquest mateix diari però en la pagina 27 es pot veure la carta al director que jo mateix vaig enviar.

8.3 DOSSIER D' INVESTIGACIÓ

ENQUESTA –QÜESTIONARI PER ALS TESTIMONIS:

INTRODUCCIÓ

Hola, mi nombre es Xxxxx Xxxxx y soy un estudiante del I.E.S. Xxxxxx Xxxxxxx

Estoy realizando un trabajo de investigación que trata del preventorio de La Savinosa, y debido a la escasez de información que he encontrado en la Diputación de Tarragona y las bibliotecas a mi alcance, he pensado en buscar la información en la voz de ustedes, los protagonistas.

Es por esto que les pido que me respondan la siguiente encuesta para poder dar forma a mi trabajo.

La información marcada con un asterisco () no es obligatoria aunque en caso de que decidan ponerla solo constara en este trabajo y en ningún otro lugar.*

En cada pregunta no hay ningún tipo de limite de palabras ni de líneas, solo me gustaría que me contaran todo lo que pudieran o recordaran para poder así obtener la máxima información escrita.

Si conoce a alguien que no esté en el blog por favor háganle llegar esta encuesta y que por favor me la haga llegar a mí a través de mi correo Xxxxxxx@xxxx o a través del administrador del blog.

Gracias por su colaboración y ayuda.

Encuesta para los trabajadores:

Nombre:*

Apellidos:*

DNI:*

Fecha de nacimiento:*

Lugar de nacimiento:

¿Cuál era su ocupación en el preventorio?

¿Durante cuánto tiempo trabajo en el preventorio?

¿Qué conocía del preventorio antes de ir a trabajar allí?

¿Cómo consiguió el trabajo en el preventorio?

¿De quién dependía su contrato?

¿Qué actividades hacía en el preventorio durante los ratos libres?

¿Cómo era un día en el preventorio?

¿Qué tipo relación tenía con los niños? ¿Y con los demás internos?

¿Participaba de alguna manera el día en que los niños se iban o llegaban?

¿Qué relación tiene i o tenía con la ciudad de Tarragona?

¿Desde que se fue lo ha visitado alguna vez más?

¿Me podría contar algún o algunas anécdotas?

¿Mantiene contacto con algún otro trabajador o interno?

Si me pudieran o quisieran poner algún tipo de información que no se la haya preguntado, pueden hacerlo a partir de aquí:

Encuesta para los enfermos

Nombre:*

Apellidos:*

DNI:*

Fecha de nacimiento:*

Lugar de nacimiento:

¿A qué edad ingresó en el preventorio?

¿Durante cuánto tiempo estuvo?

¿Por qué ingresó en el preventorio?

¿Por qué fue al preventorio de La Savinosa y no a cualquier otro?

¿Qué hacía durante sus ratos libres?

¿Cómo era un día en el preventorio?

¿Qué relación tenía con el personal y los otros niños del preventorio?

¿Hacían alguna excursión? ¿Dónde?

¿En qué pabellón estuvo interno? me lo podría describir

¿Cómo era el trato del personal hacia ustedes?

¿Recuerda alguna celebración de algún tipo? (Navidad, Semana Santa, Santa Tecla...)

¿Me podría contar algún o algunas anécdotas?

Si me pudieran o quisieran poner algún tipo de información que no se la haya preguntado, pueden hacerlo a partir de aquí:

PETICIÓ FETA A LA DIPUTACIÓ DE TARRAGONA

 DIPUTACIÓ DE TARRAGONA
SERVEI DE GOVERNACIÓ
Mcr/mcrr

Sr. David Bayerri Ortega
Av. Francesc Macià, 10-B, 5-2a
43005 Tarragona

 DIPUTACIÓ DE TARRAGONA
Registre General
SORTIDA

Núm. Sortida: 1/2009/3735
Data Reg. Diputació: 17/03/2009
Origen: Governació Patrimoni i Arxiu

Expedient: 49/2009
Assumpte: Sol·licitud d'informació de la Savinosa

En relació a la vostra petició d'informació sobre la Savinosa per un treball de recerca, us informo que la construcció va dur-se a terme per part del Patronat antituberculós dependent de l'Estat; no obstant, a l'Arxiu Històric de la Diputació, situat al carrer de Santa Anna, número 8, de Tarragona, es conserva documentació sobre la Savinosa pertanyent al període 1928 a 1971 que es pot consultar personalment trucant, prèviament, al telèfon 977 29 66 14 de 9 a 14 hores, de dilluns a divendres no festius.

Atentament,

EL DIPUTAT DELEGAT DE PATRIMONI

 DIPUTACIÓ DE TARRAGONA
SECRETARIA GENERAL
Governació, Patrimoni
i Arxiu

Álvaro Gisbert Segarra
Tarragona, 2 de març de 2009

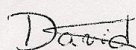
EXPOSO:

Que des de fin.
treball de

DEMANO:

Tota la inf
preven torc
estem sen

Atentament,
Signatura

EXCM. SR PRESIDE

RESPOS

TA DE

LA

DIPUTA

CIÓ DE

TARRAGONA

CARTA AL DIRECTOR

Bon dia, el meu nom és XxxX XXXX i soc alumne de l' IES. XXX. Estic fent el meu treball de recerca de 2on de batxiller sobre l' origen i la importància del Preventori de la Savinosa per la ciutat de Tarragona i m' he trobat amb moltes dificultats per trobar informació a les fonts documentals. Voldria aprofitar aquesta carta per demanar ajut al lectors del diari de Tarragona per tal de trobar testimonis de persones lligades de qualsevol manera al preventori: treballadors, ingressats, pacients...El preventori de la Savinosa es un tros de la història de la nostra ciutat i alhora un gran desconegut, no busco informació morbosa, sols que aquestes persones m' ajudin a conèixer com era i com funcionava aquesta institució i alhora que això pugui ser conegut per tots els tarragonins. El meu e-mail: xxx@ xxx.

pregaria que m'informéssiu del dia en que es publiqui la carta si és que s'arriba a publicar.

Gràcies

per

endavant.

MAIL A RAC 1 “TOT ES POSSIBLE”

Hola Elisenda,

Sóc Xxxx Xxxxx, estudiant de segon de batxillerat de l'IES Xxxxx. Estic fent un treball de recerca obligatori per el curs, que vol aprofundir en que era l' antic Preventori de la Savinosa, un recinte , avui en runes, a la ciutat de Tarragona i que a primers del segle passat va ser molt important per la salut Publica i la malaltia de la tuberculosi del nostre país. Sorprenentment hi ha molt poca informació escrita, i ja l' he consultada tota a les fonts de la Diputació i Ajuntament. Em caldrien testimonis, persones que ho coneguin des de dins, per això acudeixo a vosaltres i al programa, per veure si ” tot es possible ” i podem aconseguir persones que coneguin aquest tema des de qualsevol punt de vista: treballadors, malalts, coneguts de coneguts.... i que acceptin respondre unes preguntes.

Així doncs, busco persones vinculades de qualsevol manera al Preventori de la Savinosa de Tarragona i que vulguin ajudar-me a completar el meu treball de recerca. Es garanteix la cura i privacitat de les dades oferides.

El meu telèfon: xxxxxxxxxx

El meu correu: xxxxx@xxx

Moltes gràcies per endavant i felicitacions pel programa.

CONTACTE BLOG

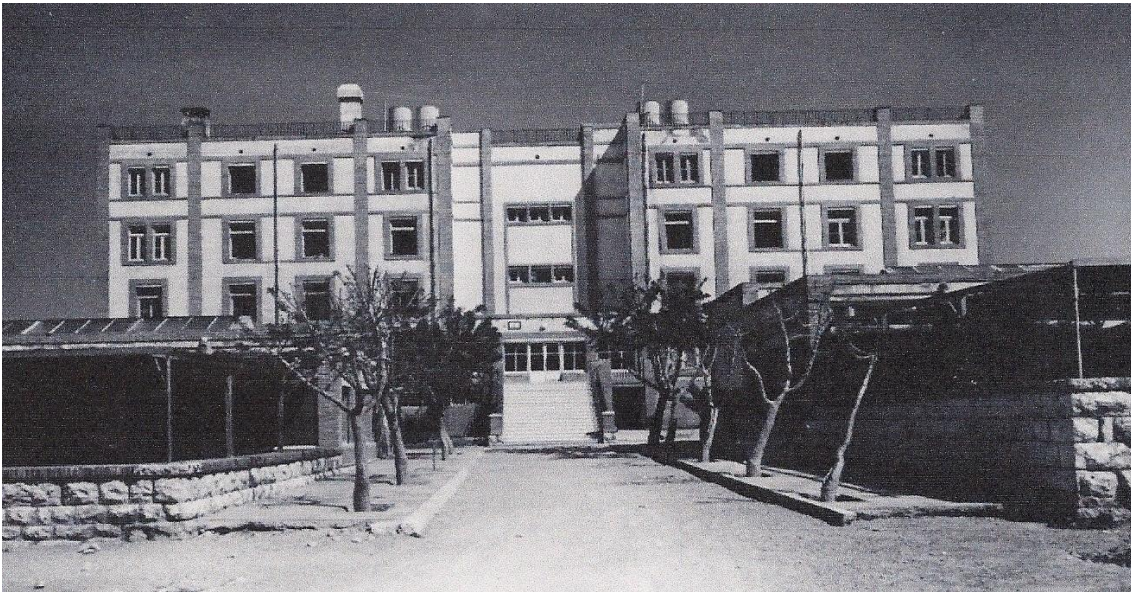
Hola

Soy Xxx Xxxxx, el chico que hace el trabajo de investigación acerca de la Savinosa, en este email, te envío adjunto la encuesta, hay dos tipos una para los que trabajaron y otra para los que vivieron.

Gracias por tu colaboración

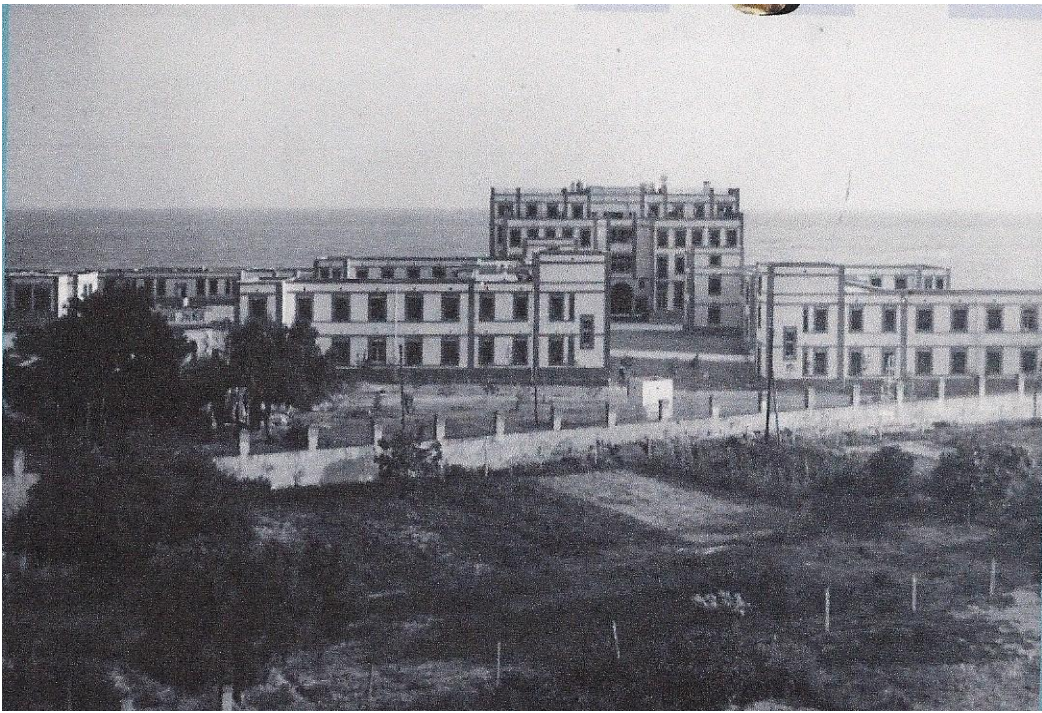
Adiós.

8.4. ICONOGRAFIA DE LA SAVINOSA

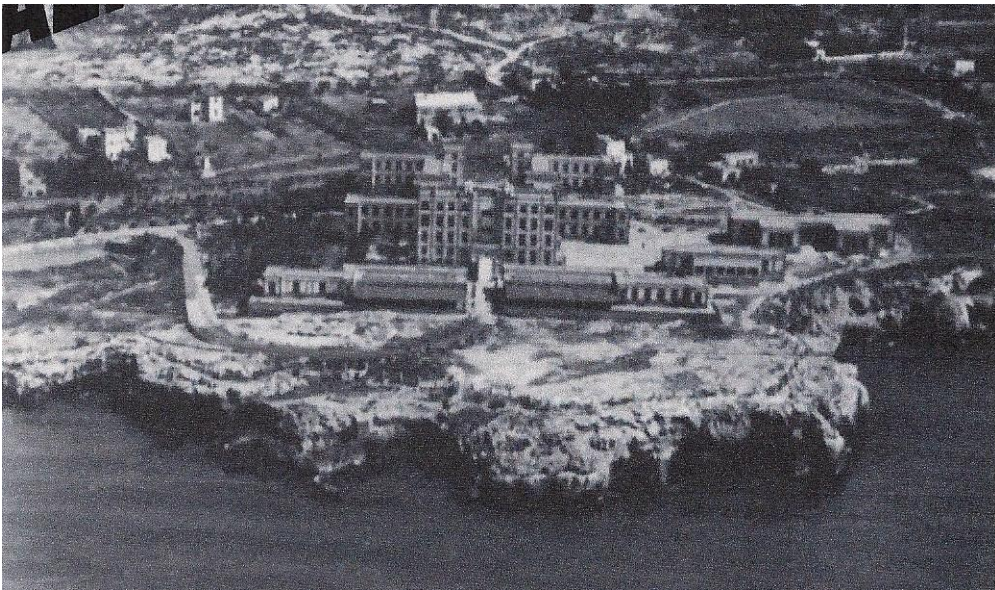
Imatge de la façana principal del Preventori.

Cedida pel senyor Jose Mª Piñol Solanes

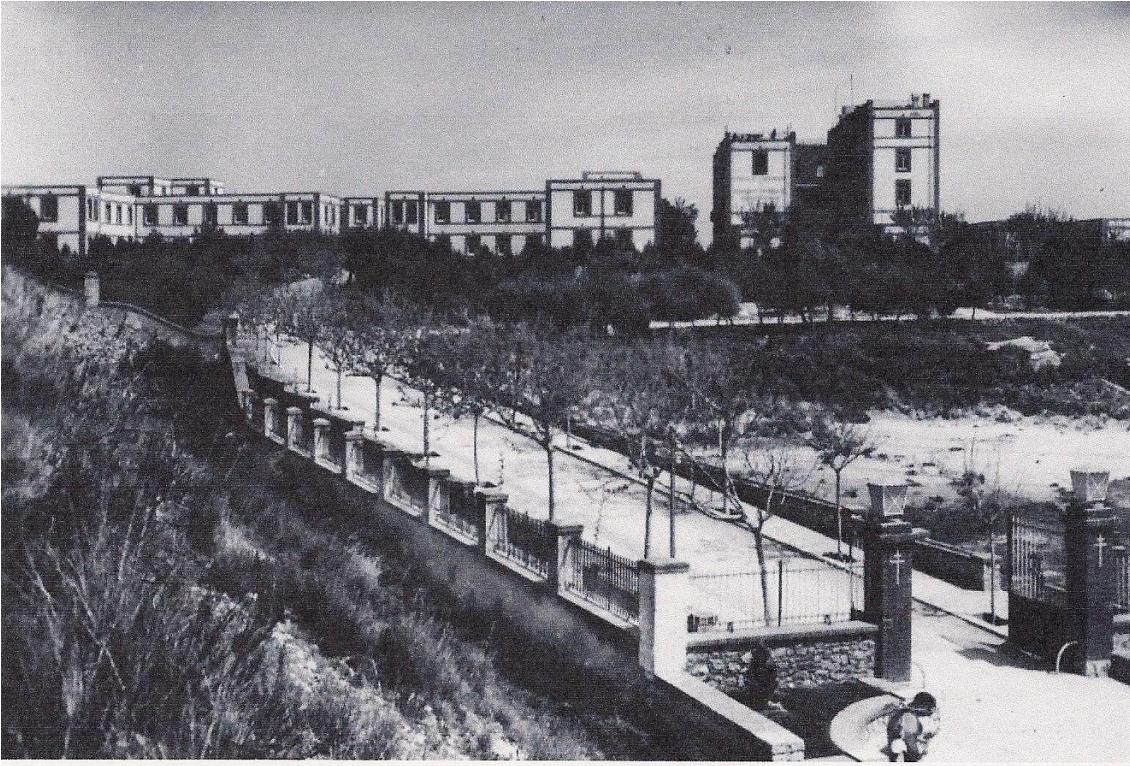
Vista llunyana del pavelló central

Cedida pel senyor Jose Mª Piñol Solanes

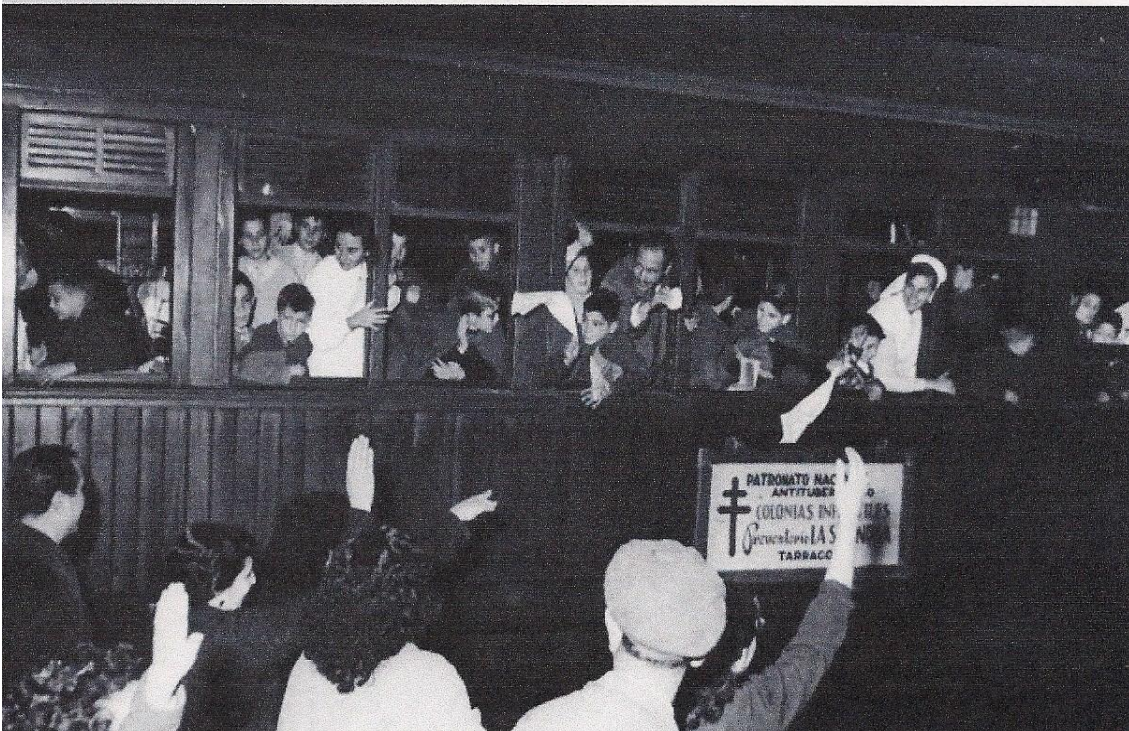
Vista aèria del Complex de la Savinosa

Cedida pel senyor Jose Mª Piñol Solanes

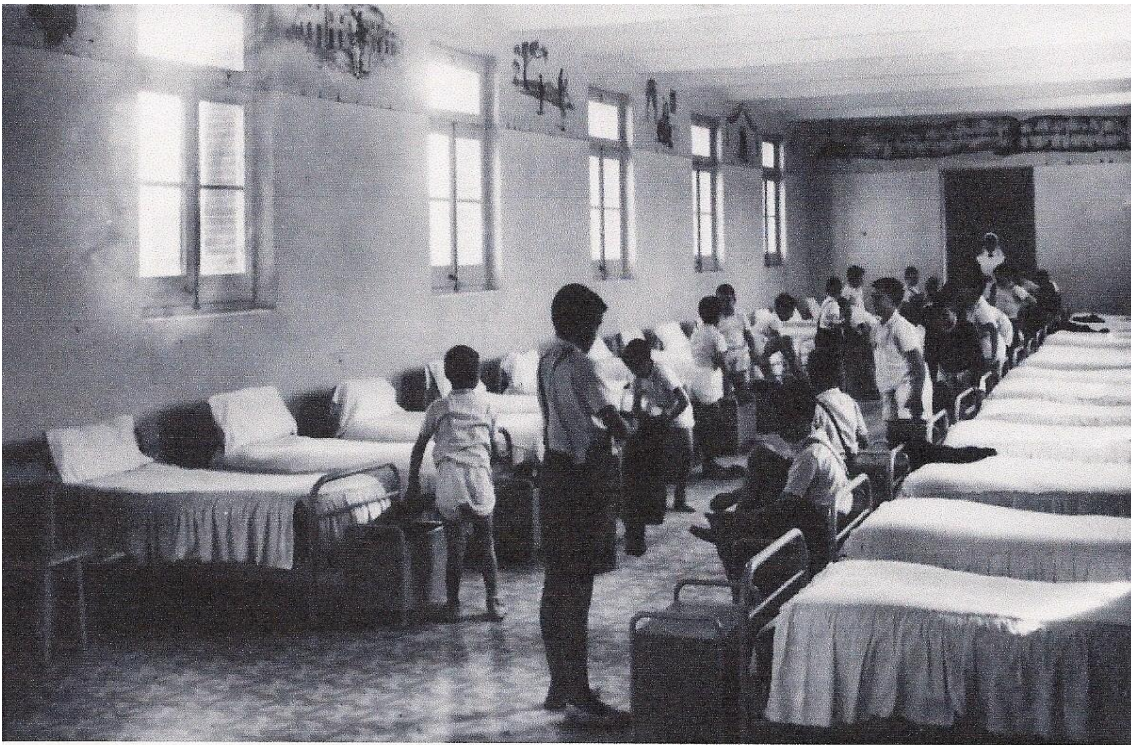
La Savinosa des de la platja.

Cedida pel senyor Jose Mª Piñol Solanes

Arribada i comiat dels nens a l' estació de tren de Tarragona. Destí, el Preventori de la Savinosa.

Cedida per la senyora Ascensión Campos Cañada

Imatge dels dormitoris.

Cedida per la senyora Ascensión Campos Cañada

Imatge dels menjadors

Cedida per la senyora Ascensión Campos Cañada

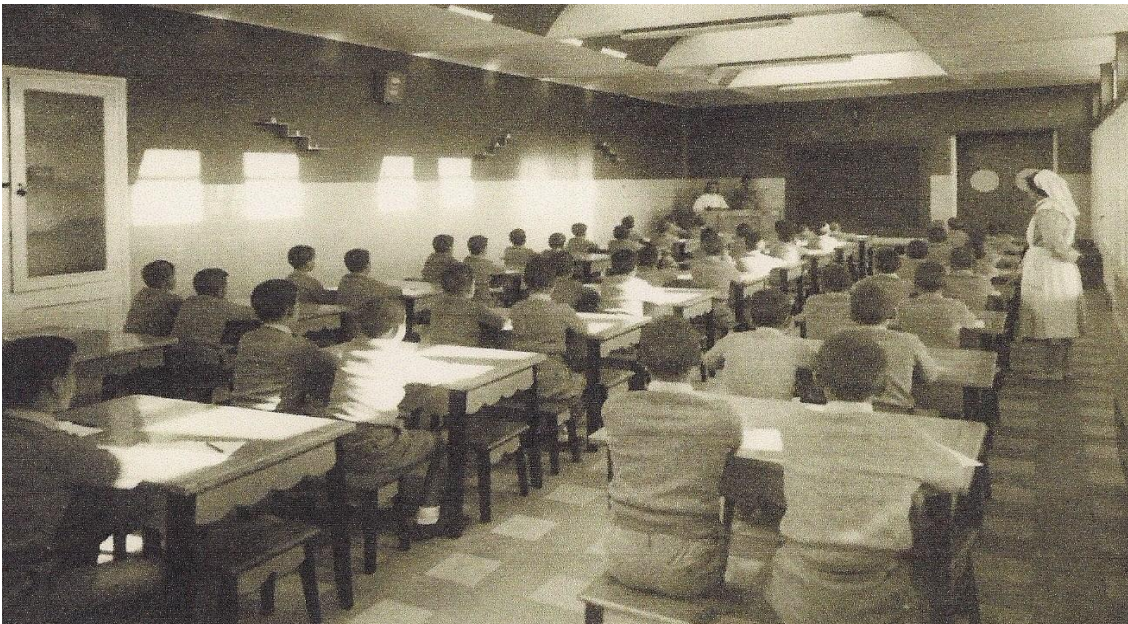
Les infermeres i curadores del Preventori

Cedida per la senyora Ascensió Campos Cañada

El personal del Preventori

Cedida per la senyora Ascensión Campos Cañada

Una aula de l' escola del Preventori .

Cedida per la senyora Ascensión Campos Cañada

L'Església, l' Arquebisbe de Tarragona, visita el Preventori.

Cedida per la senyora Ascensión Campos Cañada

Equips de futbol de solters i casats. Campionat del Preventori.

Cedida per la senyora Ascensión Campos Cañada

Cedida per la senyora Ascensión Campos Cañada

Activitats amb les monges

Cedida per la senyora Ascensión Campos Cañada

Activitat de Teatre al Preventori de la Savinosa.

Cedida per la senyora Ascensión Campos Cañada

Foguera de Sant Joan a La Savinosa

Cedida per la senyora Ascensión Campos Cañada

Festes i celebracions especials.

Cedida per la senyora Ascensión Campos Cañada

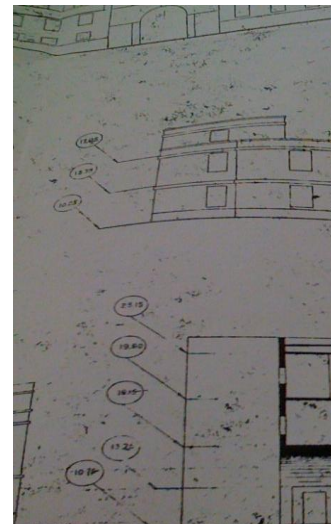
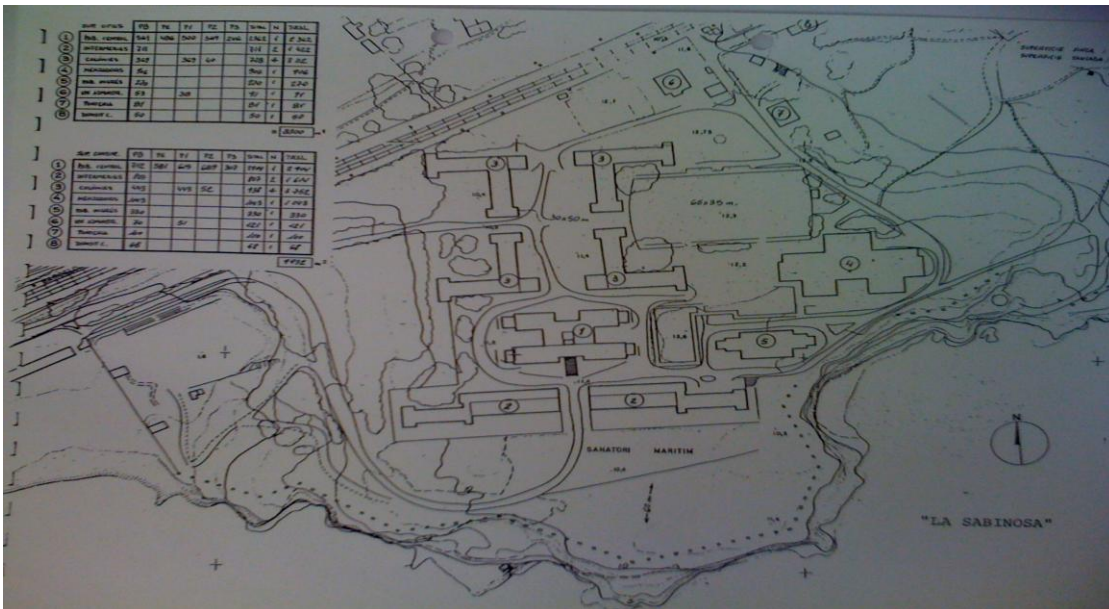
Festes de Gala .

Cedida per la senyora Ascensión Campos Cañada

Plànols de la Savinosa

Fotografia feta per mi

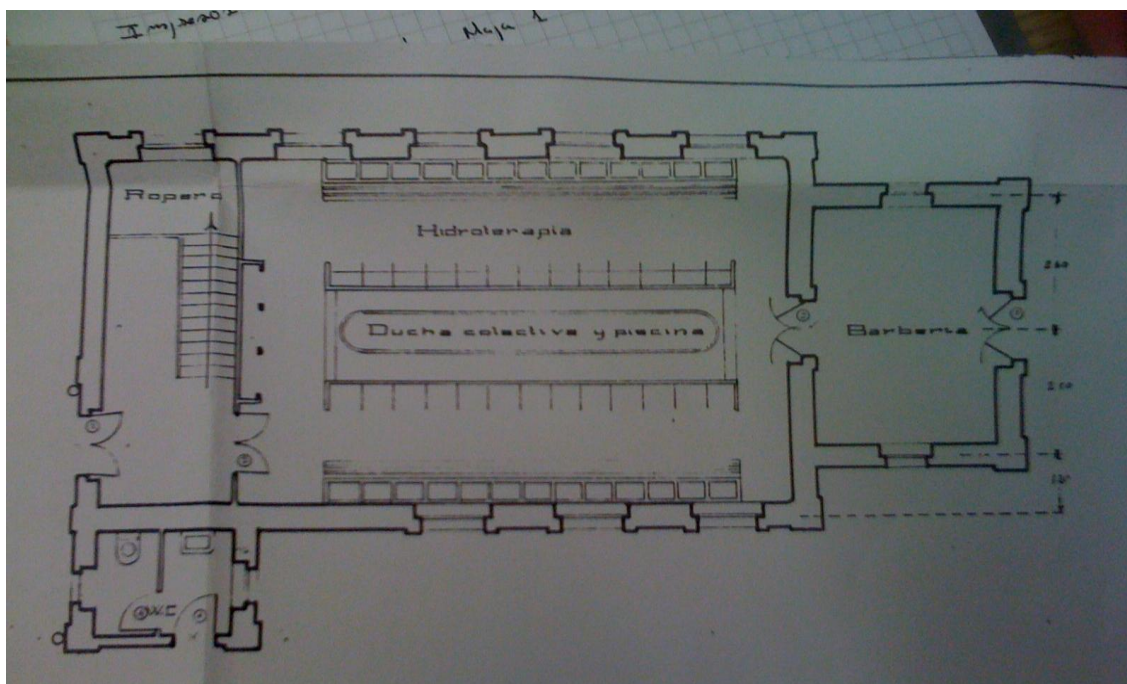

Fotografia aèria del complex

Fotografia feta per mi

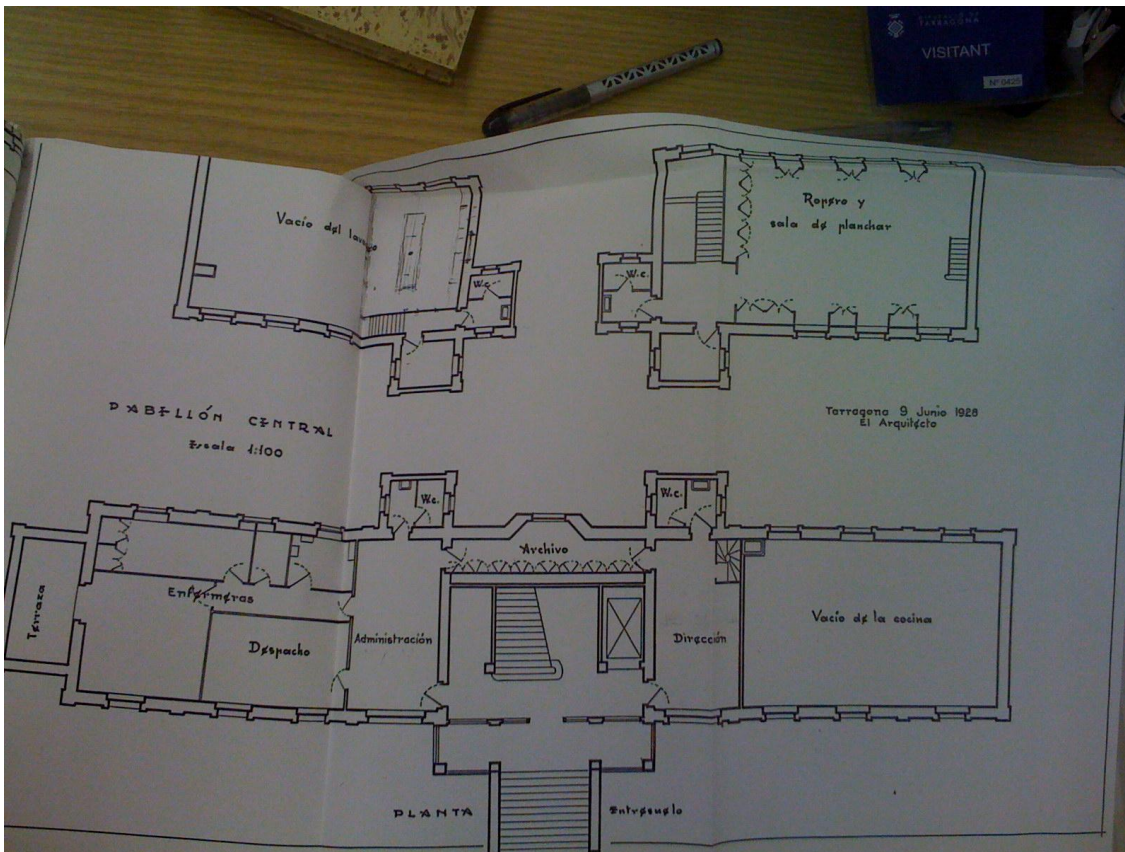
Alçat del pavelló central i edificis adjacents.

Fotografia feta per mi

Planta de les sales de tractaments d'aigua.

Fotografia feta per mi

Fotografia del pavelló central i els dos edificis adjacents.

Fotografia feta per mi

La Savinosa a l'actualitat. Una trista realitat.

Imatge de l'interior de La Savinosa.

<http://ultima-visita.blogspot.com/2008/10/preventorio-de-la-sabinosa.html>

Imatge de l'interior de La Savinosa

Agafada de <http://ultima-visita.blogspot.com/2008/10/preventorio-de-la-sabinosa.html>

Imatge de l'interior de La Savinosa.

<http://ultima-visita.blogspot.com/2008/10/preventorio-de-la-sabinosa.html>

Imatge de l'interior de La Savinosa.

<http://ultima-visita.blogspot.com/2008/10/preventorio-de-la-sabinosa.html>

Imatge de l'interior de La Savinosa.

<http://ultima-visita.blogspot.com/2008/10/preventorio-de-la-sabinosa.html>

SAVINOSA, JA ET CONEC!

Per què vaig triar aquest treball?

- Curiositat.

- Tema d'actualitat

Què és la Savinosa ?

- Concepte.
- Per què aquest nom ?
- Sr. Lluçia Schimt.
- Projecte de Salut Pública

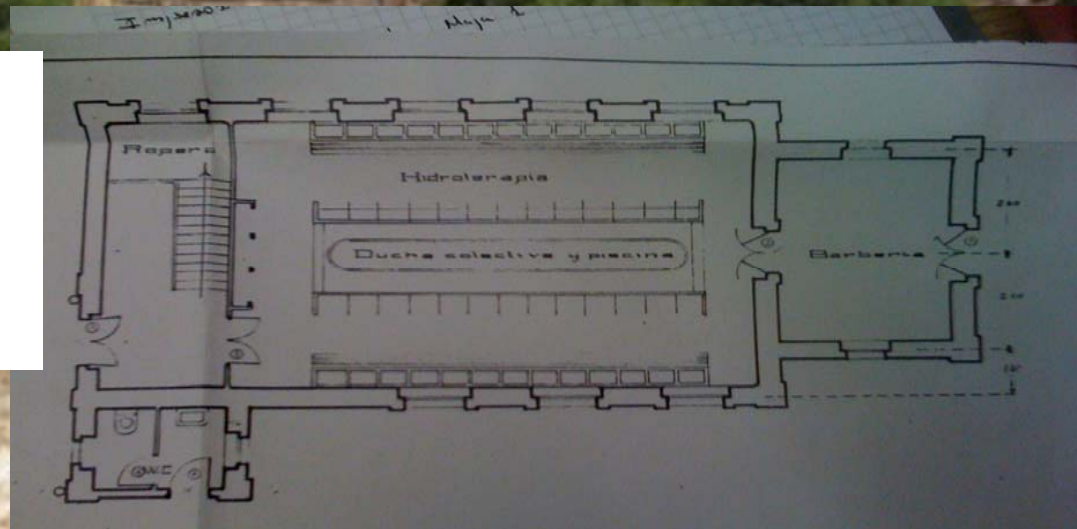
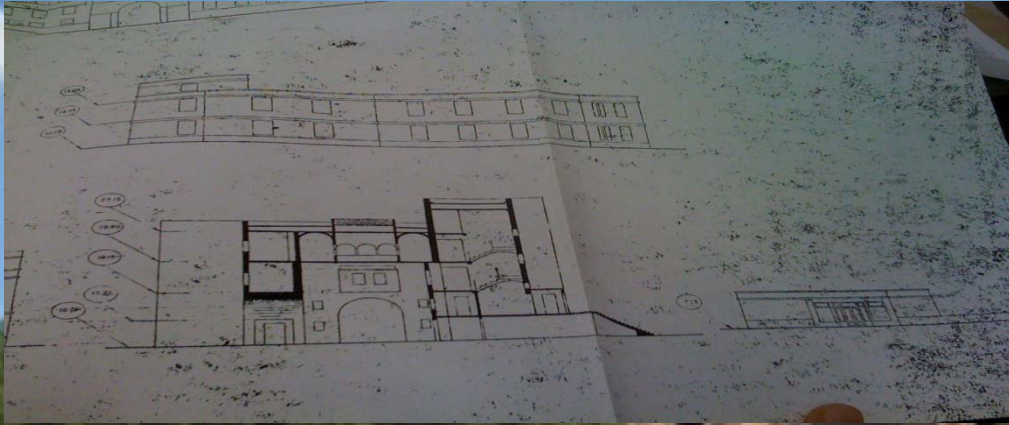

Evolució de la Savinosa

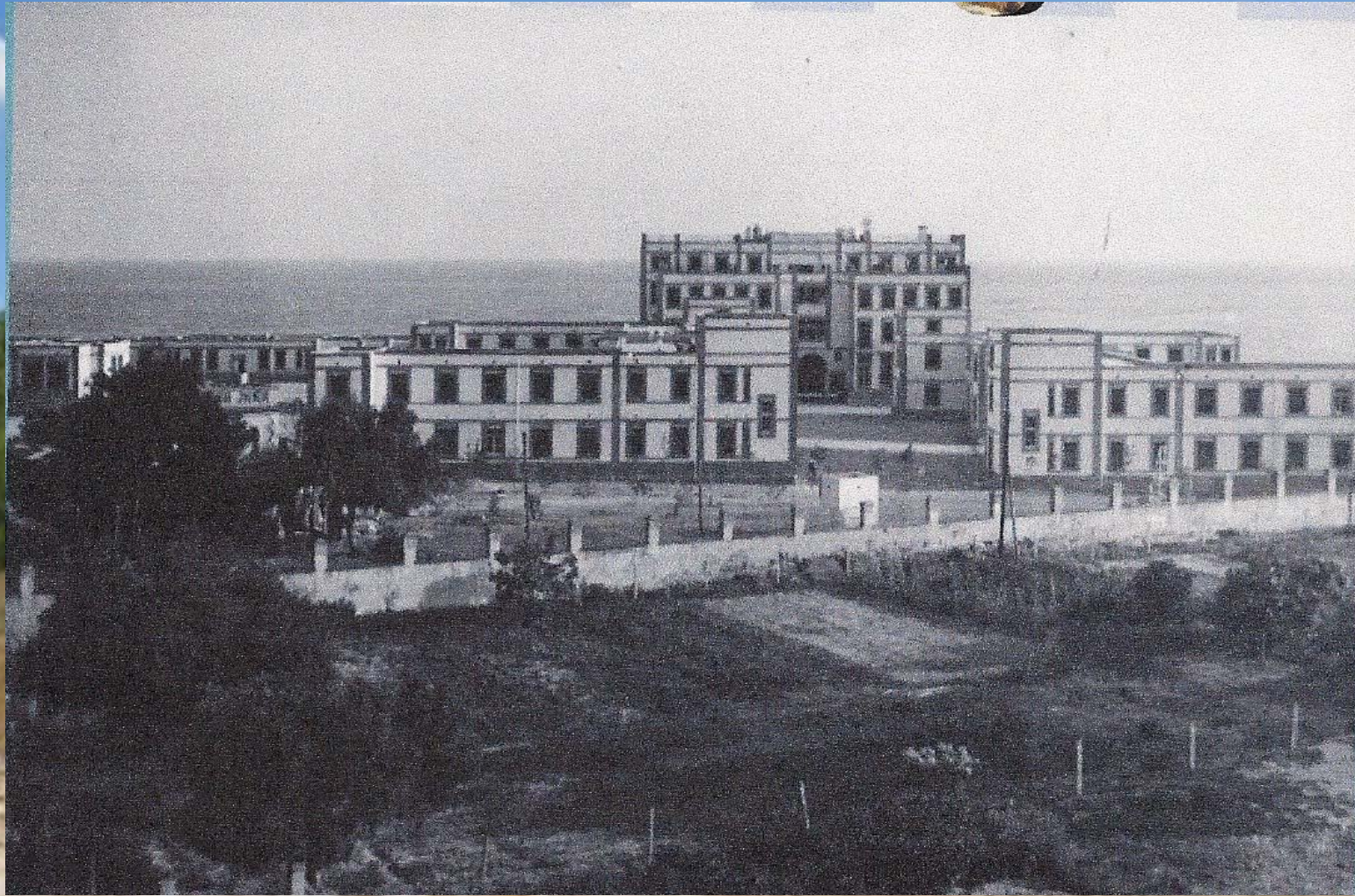
- Abans de la guerra
 - Diners.
 - Funció.
 - Legalitat i propietat.

Disseny de la Savinosa

La Savinosa....

...un projecte...

...feti realitat

Però.....

Esclatà la Guerra Civil
i el mon es va aturar...

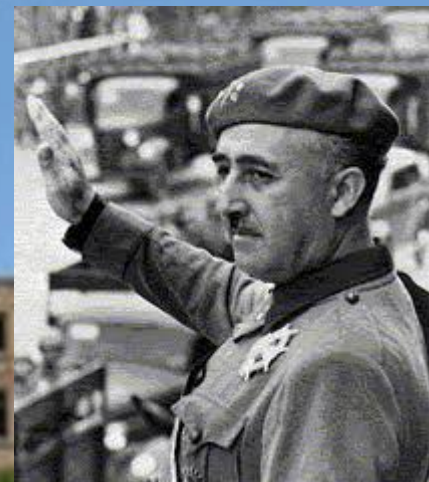

S' ha acabat la Guerra!

– La Nova Espanya.

– La fam i la malaltia.

– Projectes de Salut Pública

Buscant informació

- ON N'HI HA ?
 - Diputació.
 - Arxiu historia de la Diputació.
 - Arxiu històric de l'Ajuntament.
 - Biblioteca pública de Tarragona.
 - Arxiu històric de la Rambla Vella.
 - Arxiu històric de l'antic Ajuntament.

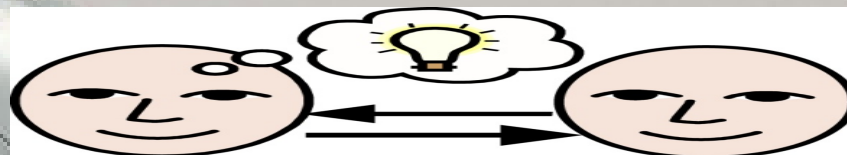

Buscar protagonistas!!!!!!!

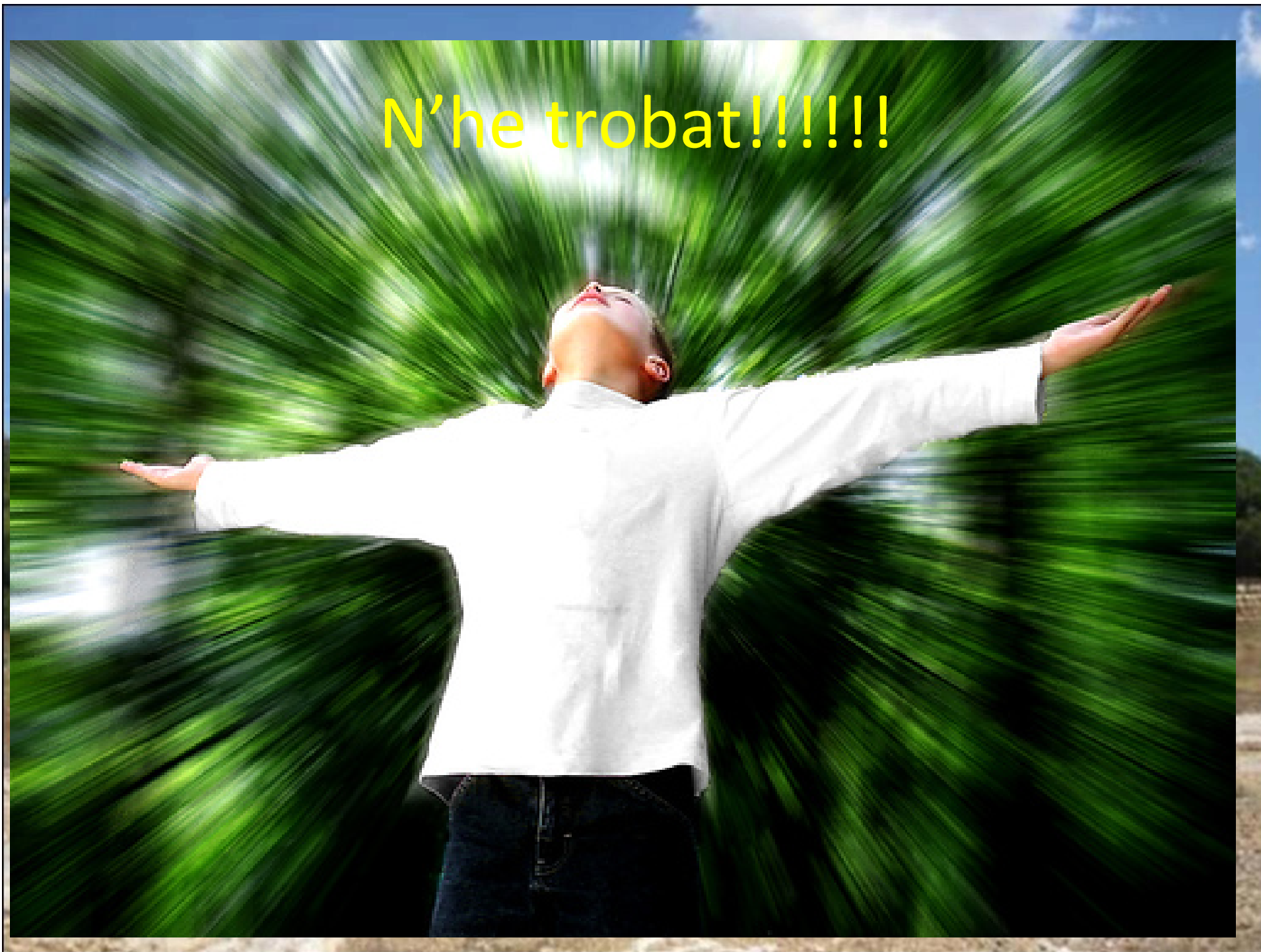

Estratègies

- Corre la veu.
- Programa de ràdio "Tot es possible".
- Carta al director del "Diari de Tarragona".
- Blog de gent que hi va estar.
- Internet.

N'he trobat!!!!!!

Els protagonistes

Primer testimoni: "Sibila"

- Contacte: Blog.
- Relació amb la Savinosa:
intern en el pavelló número 9.

Arribada dels nens a Tarragona

L' Equip de futbol del Preventori

Según testimoni: Ascensión Campos Cañada

- Sexe: dona.
- Contacte: boca a boca.
- Relació amb la Savinosa: professora.

Foguerada de Sant Joan a la Savinosa

Infermeres i curadores de la Savinosa

Tercer testimoni: "la cuinera"

- Sexe: dona.
- Contacte: telefònic.
- Relació amb la Savinosa: cuinera i treballadora de la bugaderia.

Aules del Preventori

El menjador

Quart testimoni: "el mestre"

- Sexe: home.
- Contacte: internet i carta al director.
- Relació amb la Savinosa: observador.

Dia de celebració

Obra de teatre al Preventori

Cinquè testimoni: "la monja"

- Sexe: dona.
- Contacte:
programa de radio
"tot és possible".
- Relació amb la
Savinosa: monja
del preventori i
administradora del
rebot.

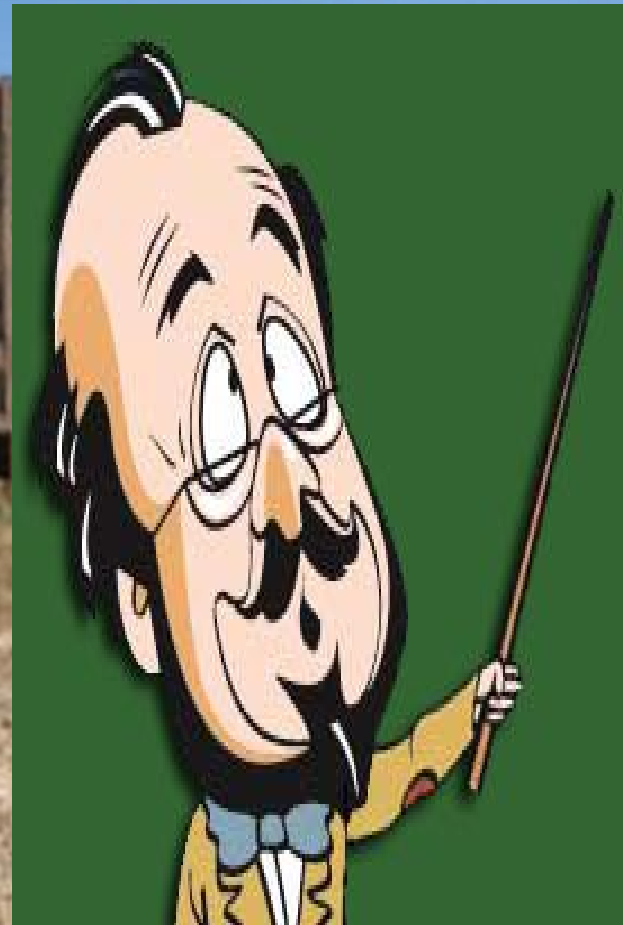
Poesies amb les monges

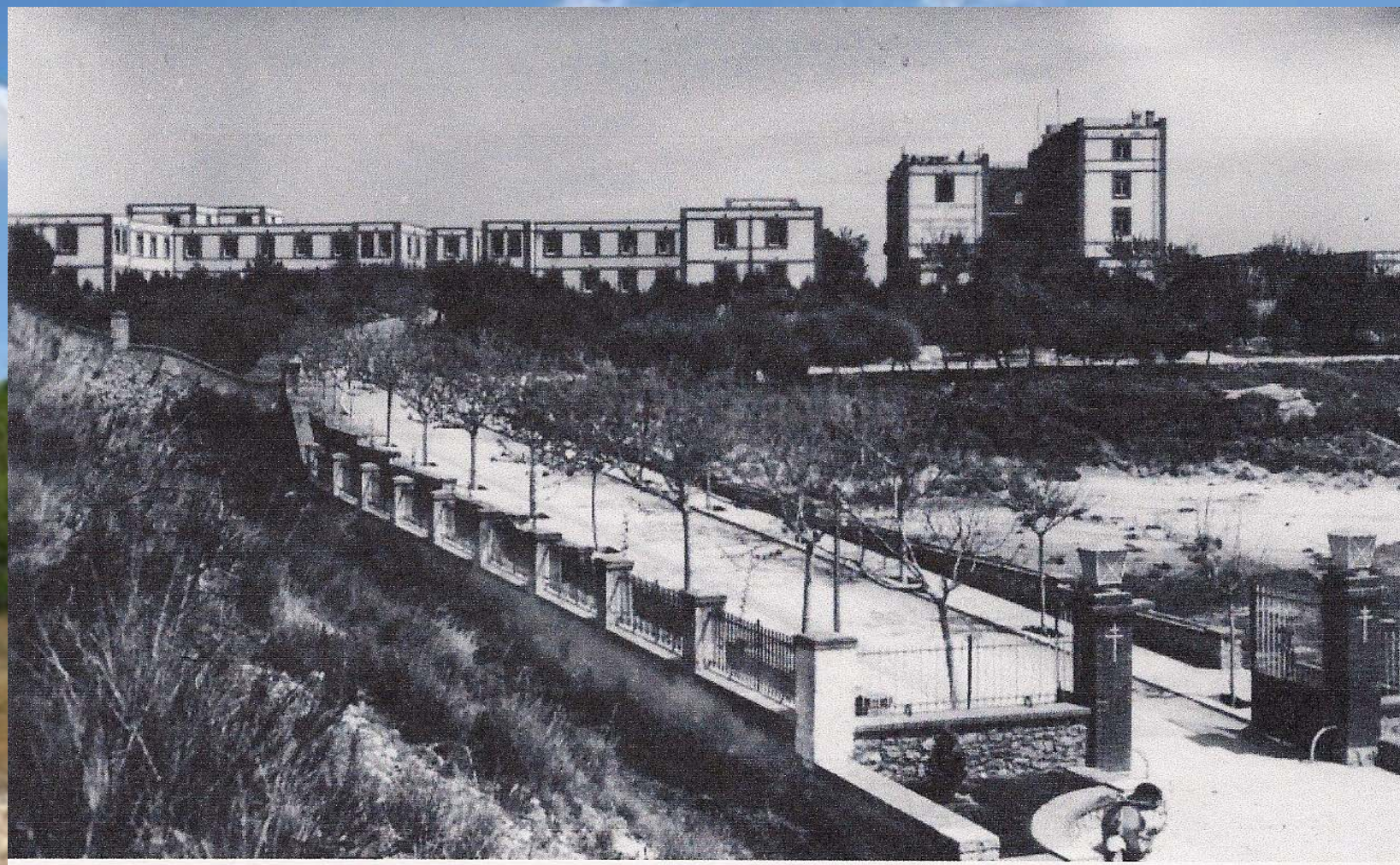

Els dormitoris

Sisè testimoni: Josep Ponce Galdón

- Sexe: home.
- Contacte: tutor de la primera part del treball.
- Relació amb la Savinosa: va fer amistat amb nens interns de la Savinosa

Preventori, vista des de la platja

Les infermeres del Preventori

Setè testimoni: "el batalletes"

- Sexe: home.
- Contacte: internet.
- Relació amb la Savinosa: intern.

Dia de festa al Preventori

Els nens tornen a casa

aquest, com ja es veu.....

Conclusions

- Hi ha poca informació

• Tothom guarda silenci

Per qué no se'n vol parlar?

• Dos o més versions de la mateixa història

**Em sento com
si hagues obert...**

La Caixa de Pandora

No podem oblidar que tot aquest recull forma part de la postguerra i encara fa mal a molta de la nostra gent

- Realitats individuals no extrapolables

- Informació esbieixada

- Aquest narrador, vol ser la veu d'aquests protagonistes respectant les seves idees i vivències.

La Savinosa ÉS

- Preventori
- Lloc idíllic d'acolliment de malalts
- Reclusori infernal
- Una necessitat per la Salut Pública d'aquella època
- UNA PART DE LA NOSTRA HISTÒRIA !

I.....

- Grà
pro
col.

